

H^HTÜRK CEZA HUKUKUNDA TERÖR ÖRGÜTÜ VE TERÖR SUÇU KAVRAMLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME

Arş. Gör. Bilal OSMANOĞLU*

Arş. Gör. Fahrettin KIDIL**

Öz

Son zamanlarda öğretilerde yoğun bir şekilde tartışılmakta olan terör örgütü kavramı, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 7. maddesinde tanımlanmaktadır. Buna göre cebir ve şiddet kullanılarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemleriyle, terör tanımı başlıklı 1. maddede yer verilen amaçlara yönelik olarak suç işlemek üzere kurulan bir örgüt terör örgütüdür. Terör eylemlerinden hareketle terör örgütünü tarif eden kanun koyucu, aynı Kanun'da ayrıca mutlak ve nispi terör suçlarına yer vermektedir. Bu çerçevede terör örgütünün değerlendirilmesini amaçlayan çalışmamızda, bunun yanı sıra suç örgütü ve silahlı örgüt kavramları da incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler

Terör örgütü, terörizm, mutlak terör suçu, nispi terör suçu, silahlı örgüt, suç örgütü

AN ANALYSIS ON TERRORIST ORGANIZATION AND TERRORIST CRIME CONCEPTS IN THE TURKISH CRIMINAL LAW

Abstract

The concept of a terrorist organization, which is being discussed intensively in the doctrine recently, is defined in Article 7 of the Anti-Terror Law

H Hakem incelemesinden geçmiştir.

* Türk-Alman Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı (e-posta: osmanoglu@tau.edu.tr) ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2342-4773> (Makalenin Geliş Tarihi: 30.12.2018) (Makalenin Hakemlere Gönderim Tarihleri: 31.12.2018-02.01.2019/Makale Kabul Tarihleri: 22.01.2019-02.01.2019)

** Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı (e-posta: fahrettinkidil@akdeniz.edu.tr) ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3342-8348> (Makalenin Geliş Tarihi: 30.12.2018) (Makalenin Hakemlere Gönderim Tarihleri: 31.12.2018-02.01.2019/Makale Kabul Tarihleri: 22.01.2019-02.01.2019)

No. 3713. According to this, through use of force and violence, by means of coercion, intimidation, suppression or threat methods, any organization established to commit crimes for the aims specified under article 1, the definition of terror, is a terrorist organization. The legislator describing the terrorist organization on the basis of terrorism, has also included absolute and relative terrorist offenses in the same Law. In this context, in this study which aims to evaluate the terrorist organization, the concepts of criminal organization and armed organization are also examined.

Keywords

Terrorist organization, terrorism, absolute terrorist offense, relative terrorist offense, armed organization, criminal organization

GİRİŞ

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 220. maddesinde *suç işlemek amacıyla örgüt kurma* suçu düzenlenirken 314. maddesinde *silahlı örgüt kurma* suçuna yer verilmiştir. 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nu (TMK) ise doğrudan bir örgüt tanımına yer vermemekle birlikte terör eylemlerini düzenlemektedir. 765 sayılı mülga TCK döneminde üçlü bir suç örgütü yapısının varlığı söz konusu iken¹ bugün, mevzuat bir bütün halinde ele alındığında ceza hukukunu ilgilendiren anlamda *örgüt*ün, bir kez tanımlandıktan sonra gerek silahlı örgüt gerekse terör örgütü tanımı yapılabilmesi için bu genel tanıma gönderme yapıldığı görülmektedir. Kanun koyucu böylelikle ceza hukuku içinde birden fazla örgüt tanımına yer verilmesinin oluşturabileceği sıkıntıların önüne geçmek istemiştir.

Biz de çalışmamızda örgüt tiplerinden üzerinde en çok tartışma yapılan terör örgütünü Türk ceza hukuku mevzuatı, öğretisi ve yargı kararları çerçevesinde değerlendirmeye çalışacağız. Aşağıda ayrıntılı olarak açıklanacağı üzere, aslında hukukumuz bakımından TMK m. 7 bağlamında terör örgütü; TCK m. 220'de tarif edilen mevcut bir suç örgütünün cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemleriyle, toplum için çok ağır sonuçlar doğurabilecek belli amaçlara yönelmesi durumunda ortaya çıkan bir teşekküldür. Yine TCK m. 316'da düzenlenen silahlı örgüt ise daha sonra gerekçeleriyle tespit edileceği üzere, nihayetinde bir terör örgütüdür. Dolayısıyla çalışmamızın daha iyi anlaşılabilmesi amacıyla, öncelikle suç örgütü ve silahlı örgüt kavramları hakkında bazı açıklamalara yer vereceğiz.

Bununla birlikte terör örgütüne ilişkin yapılacak değerlendirmelerin terör eylemi kavramından hareketle ortaya konması, mevzuatımız çerçevesinde bir zorunluluk arz etmektedir. Zira TMK'nın *terör örgütleri* başlıklı 7. maddesinde düzenlenen terör örgütü kurmak, yönetmek ve bu örgüte üye olmak eylemleri incelendiğinde, burada hem yöntem unsuru hem de amaç unsuru bakımından birinci maddede tarif edilen terör eyleminin esas alındığı görülmektedir. Ayrıca 5532 sayılı Kanun ile TMK'ya eklenen m. 3'te mutlak terör suçlarına yer verilmesiyle, tek bir kişi tarafından işlenmesi durumunda dahi bu suçların terör suçu olacağı kabul edilmiştir. Bu nedenle yapılan değişiklik sonrası, terör örgütünün varlığı aranmaksızın da terör suçundan bahsetmek mümkün hale gelmiştir.

Eserin sonunda ise bir terör örgütü tanımı yapılması ve buradan hareketle terör örgütünün suç örgütü ve silahlı örgüt ile farklarının belirtilmesi çalışmamın amacı çerçevesinde gerekli görülmüştür.

¹ **Özgenç**, İzzet: Terörle Mücadele Kanunu, Seçkin Yay., Ankara, 2006, s. 62; **Özgenç**, İzzet: Suç Örgütü, Seçkin Yay., Ankara, 2018, s. 47.

I. SUÇ ÖRGÜTÜ VE SİLAHLI ÖRGÜT

A. Suç Örgütü

TCK'da suç örgütüne ilişkin hükümlere m. 220'de "*suç işlemek amacıyla örgüt kurma*" başlığı altında yer verilmiştir. Maddenin birinci fıkrasında, kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla örgüt kuran veya yönetenlerin, örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olması halinde cezalandırılacağı düzenlenmiştir. Ayrıca fıkranın son cümlesinde, suç örgütünün varlığı için üye sayısının en az üç kişi olması gerektiği ifade edilmiştir. Kanun koyucu, suç işlemek amacıyla örgüt kurmak veya yönetmek, kurulmuş bir örgüte üye olmak eylemlerini başlı başına ayrı bir suç olarak kabul etmiştir. Elverişli araçlarla asgari sayıda kişinin bir araya gelerek suç örgüt kurması aslında amaçlanan suçlar bakımından hazırlık hareketi niteliğinde olmakla birlikte kanun koyucu kamu düzeni, barışı ve güvenliğini sağlamak amacıyla TCK m. 220'de somut tehlike suçlarına yer vermiştir^{2 3}.

² **Tezcan**, Durmuş/**Erdem**, Mustafa Ruhan/**Önok**, R. Murat: Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, Seçkin Yay., Ankara, 2017, s. 923-925; **Özgenç**, Suç Örgütü, s. 12-13; **Sonay Evik**, Vesile: "Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu", Prof. Dr. Nur Centel'e Armağan, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 19, Sa. 2, 2013, s. 669-673; **Yenidünya**, Ahmet Caner/**İçer**, Zafer: "Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Prof. Dr. Nur Centel'e Armağan, C.19, Sa.2, 2013, s. 799; **Özcan**, Numan: "Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu", Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 8, Sa. 2, Aralık 2013, s. 656-657. Yargıtay da suç işlemek için örgüt kurulmasının bir somut tehlike suçu olduğunu kabul etmektedir. Bkz. **YCGK.**, E. 2012/6-1490, K. 2013/59, T. 19.2.2013 (www.kazanci.com). Ancak öğretide suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçunun, somut tehlike suçundan ziyade somut ve soyut tehlike suçu arasında yer alan üçüncü bir tehlike suçu olarak somut-soyut tehlike suçu olduğu yaklaşımı da bulunmaktadır. Bkz. **Bekar**, Elif: Objektif Cezalandırılabilme Koşulları ve Bu Koşullar Bağlamında Türk Ceza Kanunu'nda Yer Alan Suçlar, On İki Levha Yay., 2017, s. 268.

³ Suçun niteliğine ilişkin öğretide **Ersan**'ın yaptığı şu değerlendirmeleri önemine binaen aynen aktarıyoruz: "*Ifade edilmelidir ki, suç işlemek amacıyla örgüt kurmak, işlenmesi amaçlanan suçlar açısından yalnızca bir araç niteliğindedir. İşlenmesi amaçlanan suçlar açısından hazırlık hareketi olarak nitelendirilebilecek bu durum, bağımsız bir suç tipi olarak tanımlanmıştır. Burada, ceza hukukundaki hazırlık hareketlerinin cezalandırılmaması şeklindeki genel ilkeye adeta bir istisna getirilerek, kamu düzeni, kamu güvenliği ve barışı açısından özel ve somut bir tehlikeliliğin ortaya çıkması nedeniyle, toplum yararına, amaç suçlara ilişkin tehlike suçu niteliğindeki hazırlık hareketleri bağımsız bir suç olarak cezalandırılmaktadır. Bu bağımsız suç anlaşma ile oluşmakta, suç işlemek için bir araya gelen kişiler, bu şekilde bir araya geliş nedeniyle cezalandırılmaktadır. Bu açıdan dikkat edilmelidir ki, suçun oluşması için ayrıca amaç suçlardan herhangi birisinin işlenmiş olmasına gerek yoktur. Kanun koyucu, suç işlenmesi yönündeki açık ve somut iradeyi cezalandırma yoluna gitmiştir.*" Bkz. **Ersan**, Aykut: "Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu" İÜHFİM, C. LXXI, Sa. 1, 2013, s. 384.

Madde gerekçesinde suçun niteliği ve korunan hukuksal değere ilişkin şu açıklamalara yer verilmiştir: "*Örgüt kurmak, işlenmesi amaçlanan suçlar açısından sadece bir araç niteliğindedir. Suç işlemek için örgüt kurmak, toplum düzenini tehlikeye sokmaktadır. Ayrıca belirtil-*

Dolayısıyla kurulan bir örgütün faaliyeti çerçevesinde herhangi bir suç işlenmemiş olması, TCK m. 220’de tarif edilen suçların oluşmasına engel teşkil etmeyeceğinden faillerin cezai sorumlulukları gündeme gelecektir⁴. Nitekim TCK m.220/4’te örgütün faaliyeti çerçevesinde suç işlenmesi halinde, ayrıca bu suçlardan dolayı da cezaya hükmolunacağı düzenlenerek bu ihtimalde gerçek içtima kurallarının uygulanacağı kabul edilmiştir⁵⁻⁶.

Madde metni incelendiğinde, suç örgütü kurmak, yönetmek, suç örgütüne üye olmak, örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işlemek, örgüt içindeki hiyerarşik yapıya dahil olmamakla birlikte örgüte bilerek ve isteyerek yardım etmek, örgüt propagandası yapmak gibi eylemlerin ayrı ayrı düzenlendiği görülmektedir. Ancak bu suçların oluşumu bakımından bir suç örgütünün meydana getirilmiş olması gereklidir⁷. TCK m. 220’de ise belli kıstaslar belirtilmiş olmakla birlikte bir örgüt tanımına yer verilmemiş ve bu hususta daha çok öğretici ve yargı mercilerine alan bırakılmıştır. Bu bağlamda gösterilen çabalar neticesinde, öğretici ve yargı mercilerince, bir suç örgütünün varlığı için gerekli unsurlar; suç işleme amacı etrafında fiili bir birleşme, devamlılık, en az üç kişiden oluşan üye sayısı, elverişlilik ve hiyerarşik yapılanma şeklinde belirlenmiştir⁸. Biz de çalışmamızın sınırlarını aşmayacak biçimde suç örgütünün unsurlarını genel hatları ile ortaya koymaya çalışacağız.

Suç örgütünden bahsedilebilmesi için öncelikle kişilerin, kanunda suç kabul edilen filleri işleme amacı etrafında bir araya gelmesi gerekir. İşlenmesi amaçlanan suçlar bakımından Kanun’da belli bir nitelik aranmamış olsa da suç-

melidir ki, suç örgütü, amaçlanan suçları işlemeye bir kolaylık sağlamaktadır. Bu nedenlerle, işlenmesi amaçlanan suçlar açısından hazırlık hareketi niteliğinde olan bu filler, ayrı suçlar olarak tanımlanmıştır. Bu suç tanımı ile korunan hukuki değer, kamu güvenliği ve barışıdır. Kamu güvenliği ve barışının bozulması ise, bireyin güvenli, barış içinde yaşamak hakkını da zedeleyecektir. Bu nedenle söz konusu düzenlemeyle aynı zamanda bireyin, Anayasada güvence altına alınmış olan hak ve özgürlüklerine yönelik fiillere karşı da korunması amaçlanmaktadır.”

⁴ **Özgenç**, Suç Örgütü, s. 14; **Ersan**, s. 384; **Yenidünya/İçer**, s. 799.

⁵ **Özgenç**, Suç Örgütü, s. 24. **Yenidünya/İçer**, s. 823.

⁶ Bu hüküm ile eski kanun döneminde benimsenen anlayış terk edilmiştir. Zira 765 sayılı Kanun m. 313/5’te; “Teşekkül mensuplarının teşekkülün amacına yönelik cürüm işlemleri halinde, verilecek cezaların toplamı en ağır cezayı gerektiren fiilin cezasının azami haddini geçemez.” şeklinde bir düzenlemeye yer verilmiş ve failin alacağı ceza bakımından bir üst sınır tayin edilmişti. Aynı yönde bkz. **Sonay Evik**, “Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu”, s. 669.

⁷ **Tezcan/Erdem/Önok**, s. 926.

⁸ **Özgenç**, Suç Örgütü, s. 14-21; **Tezcan/Erdem/Önok**, s. 927 vd.; **Şen**, Ersan/**Eryıldız**, H. Sefa: Suç Örgütü, Seçkin Yay., Ankara, 2018, s. 55 vd.; **Turan**, Ubeydullah, “Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu”, Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 4, Sa. 1, Temmuz 2016, s. 41-84; **Sonay Evik**, “Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu”, s. 677 vd.; **Tozman**, Önder: Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu, 2. Baskı, Adalet Yay., Ankara, 2017, s. 182-252; **Yenidünya/İçer**, s. 800 vd.; **Turabi**, Selami: Terör Örgütleri ve Terör Suçları, Yazarın Kendi Yayını, Ankara, 2018, s. 30.

ların bir örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmeye uygun olmaları önem arz etmektedir⁹. Suç örgütü etrafında meydana gelen birleşme, örgütün niteliği gereği devamlılık göstermelidir¹⁰. Yani suç örgütünün varlığı için belirsiz sayıda suç işleme amaç ve iradesi aranmaktadır¹¹. Yoksa sadece somut ve belli bir veya birden fazla suçu işlemek üzere bir araya gelen; daha sonra nihayete eren birliklerde kişilerin cezai sorumluluğu örgüt kurma suçuna ilişkin hükümler gereği değil, iştirak kuralları çerçevesinde tayin edilmelidir¹². Dolayısıyla birleşmenin devamlı olması suç örgütünü, iştiraktan farklılaştırmakta ve örgütün varlığı için aranan birleşme, suça iştirak boyutunu aşan bir nitelik göstermektedir¹³. Ayrıca failer arasında bir iştirak ilişkisinden söz edilebilmesi için suçun konu ve mağdur bakımından somutlaştırılması, yani kime ve neye karşı suç işleneceğinin tayin edilmesi gerekmekte iken suç örgütünün varlığı için böyle bir zorunluluk söz konusu olmamaktadır¹⁴.

⁹ Sözelimi taksirli suçlar örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmeye müsait değildir. Bkz. **Şen/Eryıldız**, s. 65.

¹⁰ **Şen/Eryıldız**, s. 79 vd.: **Tezcan/Erdem/Önok**, s. 927; **Özgenç**, Suç Örgütü, s. 16; **Sonay Evik**, “Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu”, s. 678; **Tozman**, s. 223; **Yenidünya/İçer**, s. 803.

¹¹ Suç örgütü kapsamında bir araya gelmenin devamlılığına ilişkin önemli bir değerlendirme öğretide **Tezcan/Erdem/Önok** tarafından yapılmıştır. Buna göre; “bir araya gelmenin sürekli olması, örgütün kurulduktan sonra mutlaka belli bir süre faaliyette bulunmuş olması şeklinde anlaşılmalıdır. Başlangıçta belirsiz sayıdaki suçları işlemek amacıyla kurulan bir örgüt, zaman içerisinde bu amacından uzaklaşmış, ya da üye sayısı ya da elverişlilik açısından asgari gereklilikleri karşılamıyor olsa bile, yine TCK m. 220 uygulanır. Kurulan örgüt bünyesinde henüz bir suçun işlenmemiş olması, süreklilik unsurunun gerçekleşmediğini göstermez. Örgütün ne kadar süre önce kurulduğu, suçun oluşması açısından önem taşımaz; önemli olan, belirsiz bir süre için asgari sayıdaki kişilerin bir araya geldiğinin belirlenmesidir.” Bkz. **Tezcan/Erdem/Önok**, s. 928.

¹² **Tezcan/Erdem/Önok**, s. 927.

¹³ Nitekim Yargıtay içtihatlarında devamlılık unsuru şu şekilde vurgulanmaktadır: “*örgütün varlığının kabul edilebilmesi için; üye sayısının en az üç kişi olması, üyeler arasında soyut bir birleşme değil gevşek de olsa hiyerarşik bir ilişkinin bulunması, suç işlenmesi bile suç işlemek amacı etrafında fiili bir birleşmenin olması, niteliği itibarıyla devamlılık göstermesi gereklidir. Örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından, amaçlanan suçları işlemeye elverişli olması da aranmalıdır. Örgüt yapılındığında işlenmesi amaçlanan suçların konu ve mağdur itibarıyla somutlaştırılması mümkün, ancak zorunlu değildir. Soyut olarak sanık sayısının üç kişiden fazla olması örgütün varlığının kabulü için yeterli olmayıp bu durumda iştirak ilişkisinden söz edilebilir. Somut olaya bakıldığında; sanıkların örgüt oluşturmak için sayısal yeterlikte olması, suç işleme amacı etrafında somut hiyerarşik bir yapılanma ve bu yapılanma içerisinde suç işleme iradelerinde devamlılık zorunludur.*” **YCGK.**, E. 2009/8-152, K. 2009/245, T. 20.10.2009; **10. CD.**, E. 2010/41378, K. 2011/1746, T. 3.2.2011; **10. CD.**, E. 2011/9702, K. 2011/55850, T. 12.10.2011.

¹⁴ **Özgenç**, Suç Örgütü, s. 16. Nitekim bu hususta madde gerekçesinde şu ifadeler yer verilmiştir: “*Örgütün varlığı için suç işlemek amacı etrafındaki fiili birleşme yeterlidir. Örgüt, niteliği itibarıyla, devamlılık arzeder. Bu itibarla, kişilerin belli bir suçu işlemek için bir araya gelmesi hâlinde, örgüt değil, iştirak ilişkisi mevcuttur. İştirak ilişkisinden bahsedebilmek için, suç ortakları nezdinde suçun, konu veya mağdur bakımından somutlaşması gerekir.*”

Örgüt üyelerinin sayısı bakımından Kanun tarafından asgari bir sayı öngörülmüştür. Buna göre, “*örgütün varlığı için üye sayısının en az üç kişi olması gerekir.*” Böylelikle 765 sayılı Kanun döneminden farklı bir yaklaşım benimsenmiş ve iki kişinin bir araya gelerek örgüt oluşturmaya imkan tanınmamıştır¹⁵. Dolayısıyla örgütün varlığı için gerekli olan diğer bütün şartlar yerine getirilmiş olsa dahi, bir suç işleme amacı etrafında toplanan kişilerin sayısı üçten az ise bu durumda yine m. 220 yerine iştirak hükümleri uygulama alanı bulacaktır¹⁶.

Kanun’da belirlenen asgari üye sayının mevcut olduğu her durumda, ayrıca elverişlilik değerlendirilmesi de yapılmalıdır. Zira Kanun’da da belirtildiği üzere, örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olması gerekir (m. 220/1). Suçun tanımında ayrıca bir elverişlilik unsuruna yer verildiği için örgüt kurma suçu somut bir tehlike suçudur¹⁷. Nitekim madde gerekçesinde de elverişlilik unsuruna ilişkin şu değerlendirmeye yer verilmiştir: “*Suç işlemek için örgüt kurulması bir somut tehlike suçudur. Her ne kadar en az iki kişinin belli amaç etrafında suç işlemek üzere devamlı surette fiilen birleşmesi suretiyle örgüt meydana gelebilir de; kurulan örgüt, güdülen amaç bakımından somut bir tehlike oluşturmayabilir. Bu nedenle, örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından, amaçlanan suçları işlemeye elverişli olması aranmalıdır. Bu bakımdan, örneğin sadece üç kişinin bir araya gelmesi, devletin ülke bütünlüğünü bozmaya yönelik suçları işleme açısından somut bir tehlike taşımayabilir; buna karşılık, ekonomik çıkar sağlamaya yönelik suçlar açısından elverişli olabilir.*”¹⁸ Suç

Buna karşılık, örgüt yapılanmasında, işlenmesi amaçlanan suçların konu veya mağdur itibarıyla somutlaştırılması zorunlu değildir.”

¹⁵ **Özgenç**, Suç Örgütü, s. 18. Mülga 765 sayılı kanunda; “Bu maddede yazılı teşekkül, iki veya daha fazla kimsenin birlikte cürüm işlemek amacı etrafında birleşmesi ile oluşur.” ifadesine yer verilmişti (m. 313/2).

¹⁶ **Şen/Eryıldız**, s. 74; **Tezcan/Erdem/Önok**, s. 930; **Yenidünya/İçer**, s. 803.

¹⁷ **Özgenç**, Suç Örgütü, s. 18; **Tezcan/Erdem/Önok**, s. 929; **Ersan**, s. 385; **Sonay Evik**, “Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu”, s. 672; **Yenidünya/İçer**, s. 800. Örgüt kurma suçu 765 sayılı eski kanun döneminde soyut tehlike suçu olarak düzenlenmişti. Kanununun 313. maddesinde; “Her ne suretle olursa olsun cürüm işlemek için teşekkül oluşturanlara veya bu teşekküllere katılanlara bir yıldan iki yıla kadar ağır hapis cezası verilir.” ifadesine yer verilmişti. Aynı yönde bkz. **Özcan**, s. 655.

¹⁸ Örgüt kurma suçu bakımından elverişliliğin somut tehlike bağlamında suçun bir unsuru mu yoksa objektif cezalandırılabilme şartı mı olduğu öğretilerde tartışılmaktadır. Nitekim Şen/Eryıldız’a göre, kurulan örgütün amaçlanan suçların işlenmesi için elverişli olması suçun unsurları kapsamında değerlendirilmelidir. Yani bir örgüt, amaç suçlar bakımından herhangi bir somut tehlike meydana getirmiyor ise; bu sadece failin cezasına engel teşkil eden bir husus değil, örgüt kurma suçunun mevcudiyetine de etki eden bir mesele olarak ele alınmalıdır. Bkz. **Şen/Eryıldız**, s. 84 vd.; **Tezcan/Erdem/Önok**, s. 929. Bazı yazarlara göre ise somut tehlike, suçun bir unsuru değil objektif cezalandırılabilme şartı olarak değerlendirilmelidir. Yani hareketin, suç tipi ile korunan hukuksal değere ilişkin herhangi bir tehlike meydana getirmedeği hallerde dahi; suçun oluştuğu ancak bu durumda artık faile ceza verilemeyeceği ileri sürülmektedir. Bkz. **Ersan**, s. 385; **Koca**, Mahmut/Üzülmez, İlhan: Türk Ceza Hukuku

örgütünün varlığı için örgüt faaliyeti kapsamında suç işlenmiş olmasının gerekmemesi ve ispatı zor olan diğer unsurlar beraber değerlendirildiğinde, ayrıca üye sayısı ve araç-gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olup olmadığının incelenmesi suretiyle örgütsel bir yapının tespiti, hiç de kolay olmayacaktır¹⁹. Bu nedenle elverişlilik unsuru öğretide eleştirilmektedir²⁰.

Son olarak örgütün üyeleri arasında gevşek de olsa hiyerarşik bir bağ bulunmalıdır. Kanun'un metninde hiyerarşi unsuruna yer verilmemiş ise de gerekçede, "Örgüt, soyut bir birleşme değildir, bünyesinde hiyerarşik bir ilişki hâkimdir. Bu hiyerarşik ilişki, bazı örgüt yapılanmalarında gevşek bir nitelik taşıyabilir. Bu ilişki dolayısıyla örgüt, mensupları üzerinde hâkimiyet tesis eden bir güç kaynağı niteliğini kazanmaktadır." açıklamasıyla bu unsur vurgulanmıştır. Dolayısıyla örgütün varlığı için soyut bir birleşme yeterli olmadığından, her durumda örgüt yapılanmasına bağlı olarak gevşek veya sıkı bir hiyerarşik ilişkinin tespiti gerekmektedir²¹. Ancak bu şekilde karar almada istikrar, disiplin ve devamlılık gibi bir suç örgütü bakımından varlığı hayati olan gereklilikler yerine getirilmiş olur²².

Nitekim suç örgütüne ilişkin öğretide belirtilen bu unsurlar, Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun (YCGK) kararlarında da istikrarlı bir biçimde vurgulanmaktadır:

"5237 sayılı Yasanın 220. maddesi anlamında bir örgütün varlığından bahsedebilmek için; en az üç kişinin, suç işlemek amacıyla hiyerarşik bir ilişki içerisinde, devamlı bir şekilde amaç suçları işlemeye elverişli araç ve gerece sahip bir şekilde bir araya gelmesi gerekmektedir. Tanımdan da görüleceği üzere suç işlemek için örgüt kurmak suçundan bahsedilebilmesi için,

a) Üye sayısının en az üç veya daha fazla kişi olması gerekmektedir.

b) Üyeler arasında gevşek de olsa hiyerarşik bir bağ bulunmalıdır. Örgütün varlığı için soyut bir birleşme yeterli olmayıp, örgüt yapılanmasına bağlı olarak gevşek veya sıkı bir hiyerarşik ilişki olmalıdır.

c) Suç işlemek amacı etrafında fiili bir birleşme yeterli olup, örgütün varlığının kabulü için suç işlenmesine gerek bulunmadığı gibi işlenmesi amaçlanan suçların konu ve mağdur itibarıyla somutlaştırılması mümkün olmakla birlikte, zorunluluk arz etmemektedir. Örgütün faaliyetleri çerçevesinde suç işlenmesi halinde, fail, örgütteki konumuna göre, üye veya yönetici sıfatıyla cezalandırılmasının yanında, ayrıca işlenen suçtan da cezalandırılacaktır.

Genel Hükümler, Seçkin Yay., Ankara, 2017, s. 161; **Özgenç**, İzzet: Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 13. Bası, Seçkin Yay., Ankara, 2017, s. 205, 206.

¹⁹ **Yenidünya/İçer**, s. 805.

²⁰ Eleştirilerin ayrıntılı değerlendirmesi için bkz. **Şen/Eryıldız**, s. 85.

²¹ **Özgenç**, Suç Örgütü, s. 15; **Tezcan/Erdem/Önok**, s. 929; **Yenidünya/İçer**, s. 802; **Tozman**, s. 204 vd.

²² **Şen/Eryıldız**, s. 68-69.

d) Örgüt niteliği itibariyle devamlılığı gerektirdiğinden, kişilerin belli bir suç işlemek veya bir suç işlemek için bir araya gelmesi halinde, örgütten değil ancak iştirak iradesinden söz edilebilecektir.

e) Amaçlanan suçları işlemeye elverişli, üye, araç ve gerece sahip olunması gerekmektedir²³.”

B. Silahlı Örgüt

Kanun koyucu, belli nitelikteki suçları işlemek amacıyla silahlı bir örgüt kurma veya kurulmuş bu örgütü yönetme ya da bu örgüte üye olma fiillerini ayrı suçlar olarak tanımlamıştır²⁴. TCK'nın 314. maddesine göre, silahlı örgüt, bu Kanun'un İkinci Kitap Dördüncü Kısım altındaki “Devletin Güvenliğine Karşı Suçlar” başlıklı dördüncü bölümünde ve “Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar” başlıklı beşinci bölümlünde yer alan suçları işlemek amacıyla kurulan silahlı örgüttür²⁵. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçuna

²³ YCGK., E. 2006/10-253, K. 2007/80, T. 03.04.2007; Aynı yönde bkz. YCGK., E. 2011/10-577, K. 2012/1821, T. 31.10.2012; YCGK., E. 2012/6-1490, K. 2013/59, T. 19.02.2013 (www.kazanci.com). Yine bu unsurların varlığı konusunda tereddüt meydana geldiğinde şüpheden sanık yararlanır ilkesi gereği sanık lehine yorum yapılacağına ilişkin bir kararda ise YCGK: “Sanıkların suç işlemek amacıyla kurulmuş örgüt faaliyeti çerçevesinde uyuşturucu madde ticareti suçu yönünden elverişli sayısal çoğunluk, araç ve gerece sahip bulunduğu saptanmış ise de; her olayda yakalanan sanıkların farklı olması, B.T. dışındaki sanıkların yakalandıkları olay dışındaki diğer olaylarla bağlantılarının belirlenememesi, bir kısım sanıklar arasında hiyerarşik bir bağ olduğu ve suç işlemek iradelerinin devamlılık arz ettiği hususlarının kuşkulu kılması karşısında; şüphenin sanık lehine yorumlanmasını gerektiren evrensel hukuk ilkesi de göz önünde bulundurulduğunda, sanıkların üzerlerine atılı suç işlemek için örgüt kurma, yönetme, örgüte üye olma ve yardım etme suçlarından cezalandırılmalarını gerektirir her türlü kuşku uzak, kesin ve yeterli delil bulunmadığının ve yüklenen suçların sabit olmadığının kabulünde zorunluluk bulunmaktadır” şeklinde hüküm vermiştir. Bkz. YCGK, E. 2011/10-212, K. 2012/42, T. 14.02.2012 (www.kazanci.com)

²⁴ Özgenç, Suç Örgütü, s. 44.

²⁵ Maddenin gerekçesi şu şekildedir: “Maddenin birinci fıkrasında, bu fıkra kapsamına giren suçları işlemek amacıyla silahlı örgüt kurmak veya yönetmek, ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır. İkinci fıkrada ise, bu nitelikleri taşıyan örgüte üye olmak, ayrı bir suç olarak yaptırım altına alınmıştır.

Maddede geçen temel kavram örgüttür. Dikkat edilmelidir ki, genel olarak suç işlemek amacıyla örgüt kurmak, yönetmek veya bu örgüte üye olmak, kanunda yaptırım altına alınmış olmasına rağmen; bu maddede, işlenmesi amaçlanan suçlar bakımından bir sınırlama getirilmiştir. Keza, her iki suç arasında örgütün niteliği bakımından da farklılık bulunmaktadır. Bu madde kapsamına giren örgütün silahlı olması gerekmektedir. Başka bir deyişle, silâh, bu suçun bir unsurunu oluşturmaktadır. Ancak, örgütün bütün mensuplarının silahlı olmaları zorunlu değildir; hedeflenen suçların işlenmesini sağlayabilecek derecede olmak üzere bazı üyelerin silahlı olmaları, suçun oluşması için yeterlidir. Her hâlde silâh sayısının suçun oluşması bakımından yeterli olup olmadığının takdiri de hâkime aittir.

Maddenin üçüncü fıkrasında, suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçuna ilişkin diğer hükümlerin, bu suç açısından da aynen uygulanacağı kabul edilmiştir.

Bu suça ilişkin diğer hususlar hakkında, suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçuna ilişkin madde gerekçesi ile bu suçla bağlantılı etkin pişmanlık hükmünün gerekçesine bakılmalıdır.”

ilişkin diğer hükümler (TCK m. 220, 221) bu suç açısından aynen uygulanır (TCK m. 314/3). Silahlı örgüt, suç örgütünün özel bir şeklini oluşturmakta²⁶ olup suç örgütünden amaç ve kullanılan araç bakımından ayrılmaktadır²⁷.

Kanun koyucu TCK m. 220’de düzenlenen suç örgütünün suç sayılan fiilleri işlemek üzere kurulacağını ifade ettikten sonra bu suçların hangi suçlar olacağına ilişkin bir belirleme yapmamıştır. Suç örgütü, Türk ceza hukukunda suç olarak düzenlenen herhangi bir fiili işlemek üzere kurulabilir. Buna karşın, TCK m. 314’te düzenlenen silahlı örgüt ancak TCK m. 302 ve m. 316 arasında düzenlenen suçları işlemek üzere kurulabilir. Söz konusu suçlar ise “Devletin Güvenliğine Karşı Suçlar” ile “Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar”dır. Bu bakımdan silahlı örgüt, siyasi saik içeren bir örgüt tipidir²⁸.

Kanun koyucu, suç örgütünün silahlı olmasını nitelikli hal olarak düzenlenmiştir (TCK m. 220/3). Bu bakımdan suç örgütünün varlığından bahsetmek için zorunlu bir unsur olmayan silah, cezanın artırılmasını gerektiren bir nitelikli haldir. Buna karşın TCK’nın 314. maddesinde düzenlenen örgütün muhakkak silahlı olması gerekir. Bu bakımdan kanun koyucunun 314. maddede söz edilen suçların ancak silahlı bir örgüt tarafından işlenebileceği yaklaşımında olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla m. 314’te belirtilenler dışında herhangi bir suçu işlemek amacıyla kurulan örgüt, aynı zamanda silahlı ise ileride açıklanacak terör örgütünün unsurlarını taşıması halinde bir terör örgütü; bu unsurları ihtiva etmemesi halinde ise TCK m. 220/3 kapsamında bir suç örgütünün nitelikli hali gündeme gelecektir.

Öte yandan 314. maddede sayılan suçları işlemek amacıyla kurulan silahlı örgütün, her bir üyesinin muhakkak silahlı olması gerekli değildir. Amaçlanan suçları işlemek için yeterli bir sayıda üyenin silahlı olması, örgütün silahlı olduğunun kabulü için gerekli ve yeterlidir²⁹.

II. TERÖR ÖRGÜTÜ

Terör örgütü hiç şüphesiz, bir suç örgütüdür. Buna karşın, her suç örgütü, terör örgütü değildir. Bu bakımdan ilk olarak bu örgütün ayırıcı unsuru olan terör ve terör eyleminin (terörizm) açıklanması gerekmektedir.

A. Terör ve Terörizm

Bugün kullandığımız “terör” kelimesi, Latince “büyük korku, dehşet, alarm, panik; korkunun kaynağı, alarm nedeni, korkunç haber” gibi anlamına

²⁶ **Hafizoğulları, Zeki/Kurşun, Günal:** “Türk Ceza Hukukunda Örgütlü Suçluluk”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sa. 71, 2007, s. 43, 44.

²⁷ **Tozman, s. 92; Sonay Evik, Vesile:** “Cürüm İşlemek İçin Örgütlenme”, Prof. Dr. Çetin Özek’e Armağan, İstanbul, 2004, s. 374.

²⁸ **Tozman, s. 93.**

²⁹ **Taştan, Mehmet:** Açıklamalı - İçtihatlı Terörle Mücadele Kanunu, Ankara, Adalet Yay., 2009, s. 81.

gelen *terrorem* kelimesinin 14. yüzyıl Fransızcasına “korkutucu şey, korkunun kaynağı” anlamına gelen *terreur* ve devamında İngilizceye “aşırı/büyük korku³⁰” anlamına gelen *terror* olarak geçtikten sonra dilimize yerleşmiştir³¹. Terörizm olarak da ifade ettiğimiz terör eylemleri, 18. yüzyıl sonlarında Fransız İhtilali döneminde *Jakoben* cemaatinin egemenliğine atfen kullanılmaya başlanmış ve bugün, bir siyasi hedef doğrultusunda, özellikle sivillere karşı hukuka aykırı şiddet kullanımı ve gözdağı verme anlamına gelen uluslararası bir terim halini almıştır³².

Öğretide yapılan bir tanıma göre terör, *şiddetin sosyal, ulusal, ırksal, dinsel fesat çıkarıcı ve benzer diğer maksatlarla ve diğer sosyal sınıflar arasında çatışma çıkarmak, savaşa tahrik etmek üzere planlı ve hukuk dışı olarak kullanılmasıdır*³³. Başka bir tanıma göre terör, belirli bir iktidara ya da siyasi amaca erişmek için şiddet hareketlerinin sürekli kullanımı ile toplumda baskı, korku, yılgınlık yaratılmasıdır³⁴. Yine terör kavramı, belli bir düşünce veya ideolojiyle, siyasi iktidarı ele geçirmeye çalışan acımasız bir şiddet hareketi olarak tanımlanmıştır³⁵. Terör, öğretilerde bir başka yazar tarafından ise, büyük ölçekli korku veren ve bireylerde yılgınlık yaratan bir eylem durumu olarak ifade edilirken terörle yakın ilişki içinde ama ondan ayrı bir kavram olan terörizm ise terörün, sistematik ve hesaplı olarak siyasi hedeflere ulaşmak için bilinçli kullanımı şeklinde tanımlanmıştır³⁶. Görüldüğü üzere terör, esas itibarıyla sahip olduğu kendine özgü stratejisi ve siyasi amacıyla diğer şiddet kullanımlarından ayrılmaktadır³⁷.

Terör için genel olarak ortak bir terim kullanılmasına ve terör eylemlerinin çoğu zaman birden çok ülkenin menfaatini etkilemesine karşın; kavrama farklı

³⁰ Cambridge Dictionary, (erişim: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/terror>, erişim tarihi: 03.11.2018); Oxford Dictionary, (erişim: <https://en.oxforddictionaries.com/definition/terror> erişim tarihi: 03.11.2018).

³¹ Online Etymology Dictionary, https://www.etymonline.com/word/terror#etymonline_v_10670, erişim tarihi: 03.11.2018. Önceleri terörü ifade etmek için “tedhiş” kavramı kullanılıyordu. Her iki kavramın da Türk Dil Kurumu’nda karşılığı *yıldırıdır*.

³² Oxford Dictionary, <https://en.oxforddictionaries.com/definition/terrorism>, erişim tarihi: 03.11.2018.

³³ **Dönmezer**, Sulhi: Kriminoloji, İstanbul, 1989, s. 12.

³⁴ **Bayraktar**, Köksal: Siyasal Suç, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1982, s. 158, 159.

³⁵ **Hafizoğulları/Kurşun**, s. 47.

³⁶ **Taştan**, s. 8; **Uyar**, Tulga: Terörle Mali ve Hukuki Mücadele, Adalet Yay., Ankara, 2008, s. 6.

³⁷ **Yayla**, Atilla: “Terörizm: Kavramsal Bir Çerçeve”, Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, C. XLV, Sa. 1-4, 1190, s. 335; **Karacan**, İsmet: “Terörizm Yapısı”, in: Uluslararası Terörizm ve Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1984, s. 196; **Özgenç**, Terörle Mücadele Kanunu, s. 21.

Terör ve terörizmin tanımlarına ilişkin detaylı bilgi için bkz. **Türkiye Barolar Birliği**, Türkiye ve Terörizm, 2006, s. 3-9.

anlamlar yüklenmesi, terörü uzun zamandır uluslararası hukukun gündeminde tutmaktadır. Bu bağlamda terör kavramının uluslararası metinlerde ve karşılaştırmalı hukukla ne şekilde düzenlendiğinin incelenmesi gerekmektedir.

1. Uluslararası Metinlerde

Terör eylemlerini önlemeye yönelik uluslararası çalışmalar, 20. yüzyılın ilk yarısında başlamıştır. Bu yönde bir çalışma yapılması gerektiğine ilişkin düşünce ilk olarak 1919 yılında Rumen hukukçu *Vespasian Pella* tarafından ortaya atılmıştır. Nitekim 1924 yılında Bern’de gerçekleşen Parlamentolar Arası Birlik (Inter-Parliamentary Union) toplantısında bu konu ele alınarak milletlerarası ilişkileri ihlal edenlerin yine milletlerarası bir mahkemede yargılanmaları gerektiği ifade edilmiştir³⁸. 1926 Varşova Ceza Hukuku Birleştirme Konferansı’nda, terörizm adı verilmeden, evrensel nitelikte suçların, failerin uyruğuna ve fiilin işlendiği yere bakılmaksızın cezalandırılmaları gerektiği belirtilmiştir. 1930 Brüksel Konferansı’nda ise Varşova’da kabul edilen metne ilk defa ”terörizm” kelimesi eklenmiştir³⁹.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında terörizmin, sayıları hızla artan uçak kaçırma olayları nedeniyle yeniden gündeme alındığı görülmektedir⁴⁰. Terör suçlularının yargılanması ve bu bağlamda suçluların iadesine ilişkin 02.02.1971 tarihinde Washington Tedhiş Hareketlerini Önleme ve Cezalandırma Sözleşmesi, 27.01.1977 tarihinde ise Tedhişçiliğin Önlenmesine⁴¹ Dair Avrupa Sözleşmesi imzalanmıştır⁴². TBMM tarafından uygun bulunan 1977 tarihli Sözleşme⁴³, devletlere, terör eylemi olarak nitelendirilen suçların siyasi suç sayılmaması (m. 1 ve m. 2) ve fiilin kime karşı ve nerede işlendiğine ya da failin vatandaş olup olmadığına bakılmaksızın bu tür eylemleri gerçekleştiren kişilerin, suçun işlen-

³⁸ **Bayraktar**, s. 164.

³⁹ **Dönmezer**, Sulhi: “Milletlerarası Tedhişçilik”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XLIV, Sa. 1-4, s. 59 vd. (erişim: <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/96139>)

⁴⁰ 1963 yılında “Uçaklarda İşlenen Suçlar Hakkında Tokyo Sözleşmesi”, 1970 yılında “Uçakların Kanundışı Yollarla Ele Geçirilmesinin Önlenmesi Hakkında La Haye Sözleşme” ve 1971 yılında “Sivil Havacılığın Güvenliğine Karşı Kanun Dışı Eylemlerin Önlenmesine İlişkin Montreal Sözleşmesi” imzalanmıştır.

⁴¹ 1977 tarihli Sözleşme’nin isminde “suppression” yani bastırma kavramının yer alıyor olmasına rağmen Türkçe’ye tedhişçiliğin “önlenmesi” olarak çevrilmesi, 2005 tarihli Terörizmin Önlenmesi Sözleşmesi arasındaki amaç ve kapsam farkının anlaşılmasına engel olabileceği gerekçesiyle eleştirilmektedir. Bkz. **Ergül**, Ergin: “Avrupa Konseyi Çerçevesinde Terörle Hukuki ve Kurumsal Mücadele”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XVIII, Sa. 3-4, 2014, s. 742 (737-770).

⁴² Bu süreçte terörizmi konu edinen uluslararası sözleşmelerle ilgili detaylı bilgi için bkz. **Bayraktar**, s. 166 vd.

⁴³ Sözleşme’nin 27.10.1980 tarihinde kabul edilmesine ilişkin bkz. 28.10.1980 ve 17175 sayılı Resmi Gazete (erişim:https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanunbmmc064/kanunmgkc064/kanunmgkc06402327.pdf).

diği ülkeye iade edilmesi veya iade edilmemesi halinde yargılanmasının temin edilmesi (m. 3 vd.) hususunda yükümlülükler getirmektedir⁴⁴.

Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi'nin 23 Eylül 1999 tarih ve 1426 sayılı Kararı'nda terör eylemi; "*Bireyler ya da gruplar tarafından, bir ülkeye, o ülkenin kurumlarına, genel olarak halkına ya da ayrılıkçı emeller, aşırı ideolojik fikirler, fanatizm ya da mantıksız ve öznel faktörler doğrultusunda belirli kişilere karşı, şiddete başvurma ya da şiddete başvurmakla tehdit etmek yoluyla ve resmi makamlar, toplumda belirli kişiler ya da gruplar arasında ya da kamuoyunda, terör ortamı yaratmak amacıyla işlenmiş herhangi bir suç*" olarak tanımlanmıştır⁴⁵.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu ise 17 Aralık 1999 tarih ve 54/164 sayılı Kararı'nda terör eylemlerini; "*İnsan haklarını, temel özgürlükleri ve demokrasiyi yıkmaya yönelik güden, devletlerin toprak bütünlüğü ve güvenliğini tehdit eden, meşru olarak kurulmuş hükümetleri istikrarsızlığa uğratan, çoğulcu sivil toplumu tehlikeye atan ve devletlerin ekonomik ve sosyal kalkınması üzerinde olumsuz sonuçlar doğuran faaliyetler*" olarak tanımlamıştır⁴⁶.

Birleşmiş Milletler tarafından 10 Ocak 2000 tarihinde imzaya açılan "Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşme", 11 Eylül 2001 tarihi itibarıyla sadece dört devlet tarafından onaylanmış iken, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 1373 (2001) sayılı Kararı⁴⁷ gereğince çok sayıda devlet tarafından onaylanarak yürürlüğe konulmuştur⁴⁸. Sözleşme, Türkiye tarafından 27 Eylül 2001 tarihinde imzalanmıştır⁴⁹. Sözleşme'ye göre; "*Niteligi veya kapsamı itibarıyla, bir halkı korkutmak, ya da bir hükümeti veya uluslararası örgütü herhangi bir eylemi gerçekleştirmeye veya gerçekleştirmekten kaçınmaya zorlamak amacıyla gütmeye yönelik, bir sivilin ya da bir silahlı çatışma durumunda muhasemata doğrudan katılmayan herhangi başka bir kişiyi öldürmeye veya ağır şekilde yaralamaya yönelik diğer tüm eylemler*" Sözleşme'yi ihlal edecek yani terör eylemi olarak nitelendirilecektir (m. 2/1-b).

⁴⁴ 1977 tarihli Sözleşme'nin terörizmi önlemede yetersiz ve etkisiz kalması üzerine 2003 yılında Sözleşme'de değişiklik öngören 2003 tarihli Terörizmin (Tedhişçiliğin) Önlenmesi Avrupa Sözleşmesi Tadil Protokolü imzalanmıştır. Türkiye bu Protokolü 2005 yılında onaylamıştır ancak Protokol yürürlüğe girmesi için, asıl sözleşmenin taraf devletlerinin tamamı tarafından onaylanmasını beklemektedir. Halihazırda Andorra dışında tüm Avrupa Konseyi ülkeleri Sözleşme'yi onaylamıştır. Protokol ile getirilen yenilikler için bkz. Ergül, s. 747, 748.

⁴⁵ Avrupa Konseyi'nin 1426 (1999) sayılı Tavsiye Kararı için bkz. <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=16752&lang=en>.

⁴⁶ Taştan, s. 9.

⁴⁷ Karar için bkz. http://www.masak.gov.tr/media/portals/masak2/files/mevzuat/terorun_finansmani/uluslararasi_mevzuat/BirlesmisMilletler/BM_1373_Karar.htm, erişim tarihi: 06.11.2018).

⁴⁸ Özgenç, Suç Örgütü, s. 76.

⁴⁹ Sözleşme'nin 10.01.2002 tarihli ve 4738 sayılı Kanun'la uygun bulunmasına ilişkin bkz. 01.04.2002 tarihli ve 24713 sayılı Resmi Gazete (erişim: <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4738.html>).

Dikkat edilirse Sözleşme’de öldürme veya ağır şekilde yaralamaya yönelik eylemlerin bir silahlı çatışma durumunda muhasamata doğrudan katılan kişilere karşı işlenmiş olmasını terör eylemi olarak kabul etmemektedir. Diğer bir deyişle, silahlı çatışmaya doğrudan katılan kişilerin birbirlerine karşı işledikleri öldürme ve ağır yaralama eylemleri terör suçu olarak değerlendirilmeyecektir. Bu sebeple Türkiye, Sözleşme’yi imzalarken söz konusu bende (m. 2/1-b) beyanda bulunmuştur⁵⁰. Ancak bu beyanın, Sözleşme’ye taraf diğer devletler bakımından bağlayıcı olmadığı unutulmamalıdır⁵¹.

Yine, terör tanımının yapıldığı ve terör suçlarının sayıldığı 2005 tarihli Terörizm Önlenmesi Avrupa Sözleşmesi ise Türkiye tarafından 28.03.2007 tarihinde imzalanmış olup henüz onaylanmamıştır. 2005 tarihli Sözleşme’nin giriş bölümüne göre terör eylemleri; doğası veya koşullarının gereği olarak, bir halkı sindirmek veya bir hükümeti veya uluslararası örgütü bir şeyi yerine getirmeye veya yerine getirmekten kaçınmaya zorlamak veya bir ülkeyi ya da uluslararası kuruluşu ciddi biçimde istikrarsızlaştırmak veya temel siyasal, anayasal, ekonomik ve toplumsal yapılarını yıkmak amacını gütmektedir⁵².

2. Karşılaştırmalı Hukukta

Terörizm bazı ülkelerde özel bir kanunla hüküm altına alınırken bazı ülkelerde ise ceza kanunu (codice penale, code pénal) içinde düzenlenmektedir. Örneğin, İngiltere, Avustralya ve Kanada’da ayrı bir terörizmle mücadele kanunu varken Fransa, İtalya ve Almanya, terörizmi diğer suçlarla beraber ceza kanunlarının içinde düzenlenmiştir. Fransız Ceza Kanunu’nda, terörizm, “du Terrorisme” başlıklı bölümde m. 421-1 ile 422-7 arasında ve İtalyan Ceza Kanunu’nda m. 270 bis ve devamındaki hükümlerde düzenlenirken Alman Ceza Kanunu’nda (Strafgesetzbuch) ise m. 129a’da, terör örgütü kurmaya ilişkin düzenleme yer almaktadır. Dünya geneline bakıldığında, terör faaliyetlerinin eski İngiliz sömürgesi olan *common law* ülkelerinde özel kanunlarda, Kıta Avrupası’nda ise genel ceza kanunlarının içinde düzenleme eğiliminin ağır bastığı söylenebilir⁵³.

⁵⁰ “1. Türkiye Cumhuriyeti, Sözleşmenin 2 nci maddesinin 1(b) paragrafının uygulanmasının bir silahlı çatışmanın varlığına işaret etmeyeceğini, silahlı çatışma tabirinin, örgütlü bir biçimde olsun veya olmasın, ceza hukuku kapsamında terörizm suçunu oluşturan fiillerin işlenmesinden farklı olan bir durumu betimlediğini beyan eder.

2. Türkiye Cumhuriyeti, Sözleşmenin 2 nci maddesinin 1(b) paragrafının, 21 inci maddede de ifade edildiği üzere, devletlerin BM Şartı da dahil olmak üzere uluslararası hukuktan kaynaklanan yükümlülüklerine, özellikle başka devletlerin topraklarında faaliyet gösteren terörist ve silahlı gruplara finansal destek sağlamama yükümlülüğüne zarar vermeyeceğini beyan eder.”

⁵¹ **Özgenç**, Suç Örgütü, s. 75 ve 226.

⁵² **Akın**, Engin: Anayasa Mahkemesi - Yargıtay Kararları ve Uluslararası Hukuk Metinleri Çerçevesinde Terör ve Terörün Finansmanı Suçu, Adalet Yay., Ankara, 2009, s. 32.

⁵³ **Turinay**, Faruk Yasin: “Ceza Hukukunda Terör Örgütü Kavramı”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, C. 27, Sa. 116, Ocak 2015, s. 43.

a. Fransa

Fransız Ceza Kanunu, genel kabul gören yaklaşımda terörizm unsurları arasında yer verilen örgütsel birliğin yanında ve ondan ayrı olarak bireysel eylemleri de terörizm kapsamına almaktadır. Gerçekten Kanun'un "Millele, Devlete ve Kamu Barışına Karşı Suçlar" başlıklı 4. Kitap'ı içerisinde, yer alan 421-1. maddesine göre, "*Bireysel veya toplu bir teşebbüsle bağlantılı olarak, tehdit ya da terör yöntemleriyle, kasten, kamu düzenine ciddi derecede zarar verme amacıyla girişilen aşağıdaki suçlar terörizm fiillerini oluşturur*"⁵⁴.

Terör mevzuatını 1986 ile 2015 arası on dört defa değiştiren⁵⁵ Fransa'da, Ceza Kanunu'nda değişiklikler öngören 2014-1353 sayılı "*Terörizme İle Mücadele İçin Öngörülen Kuralların Güçlendirilmesi Kanunu*" 13 Ekim 2014 tarihinde kabul edilmiştir. Böylelikle Ceza Kanunu'na eklenen 421-2-6. maddeye göre "terör veya korkutma yoluyla kamu düzenini tehdit eden" bireyler için "bireysel terör örgütü" kavramı kullanılmaktadır. Bu maddede belirtilen terör eylemi on yıl hapis cezası ve 150.000 Euro para cezası ile cezalandırılır (m. 421-5)⁵⁶.

b. Belçika

Belçika Ceza Kanunu terör eylemlerini, "Devletin İç Güvenliğine Karşı Suçlar" başlıklı 3. bölümü altında 137. maddede düzenlemiştir. Buna göre terör eylemleri, "*doğası ve bağlamı içerisinde bir ülkeyi ya da uluslararası örgütü ciddi derecede etkileyen, bir toplumu korkutmak ya da kamu erklerini ya da uluslararası bir örgütü haksız yere bir fiili işlemeye ya da işlememeye ciddi derecede zorlamak veya bir ülkenin veya uluslararası örgütün temel siyasi, anayasal, ekonomik ya da toplumsal yapısını istikrarsız hale getirmek ya da yıkmak amacıyla kasten işlenen suçlardır*"⁵⁷.

Fransız Ceza Kanunu gibi terör eylemlerinin bireysel olarak gerçekleştirilebileceğine ilişkin doğrudan bir ifadeye yer vermemekle birlikte Belçika Ceza Kanunu, bu konuda bir sınırlamaya gitmeyerek örgütsel birlikteliği, terör eylemlerinin zorunlu unsuru olarak görmemiştir.

c. İspanya

11 Mart 2004 Madrid saldırılarından sonra terör mevzuatında ciddi değişiklikler yapılan İspanya'da, kanun koyucu, terör eylemlerini önlemek adına sert

⁵⁴ Turinay, "Ceza Hukukunda Terör Örgütü Kavramı", s. 43.

⁵⁵ <https://www.euronews.com/2015/01/13/french-anti-terror-laws-toughened-14-times-since-1986>, erişim tarihi: 29.11.2018.

⁵⁶ Yaşar, Kenan Evren: "Güncel Değişikliklerle Fransız Ceza Hukukunda Örgüt Kavramı ve Örgütlenme Suçları", Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi, C. 3, Sa. 1, 2015, s. 203 (191-237).

⁵⁷ Turinay, "Ceza Hukukunda Terör Örgütü Kavramı", s. 44.

bir tutum sergilemekte ve gerektiğinde ifade özgürlüğü dahil birçok hak ve hürriyete ciddi ölçüde müdahale edilebileceği şeklinde bir yaklaşım sergilemektedir⁵⁸. İspanyol Ceza Kanunu'nun "Kamu Düzenine Karşı Suçlar" başlıklı II. Kitap'ta "Terörist Örgütler, Gruplar ve Terörizm" düzenlemeleri yer almaktadır. Kanun'un 517. maddesi şu şekildedir⁵⁹:

1. Terörist bir örgüt veya grubu teşvik eden, kuran, örgütleyen veya yönetenler, sekiz yıldan on dört yıla kadar hapis ve sekiz yıldan on beş yıla kadar bir süre ile kamusal istihdam veya kamusal görev [haklardan] özel yoksun bırakılma cezalarına çarptırılırlar.

2. Örgüt veya gruba aktif olarak katılanlar veya bunların kısımlarını oluşturanlar, altı yıldan on iki yıla kadar hapis ve altı yıldan on dört yıla kadar bir süre ile kamusal istihdam veya kamusal görev [haklardan] özel yoksun bırakılma cezalarına çarptırılırlar.

3. Bu Kanunun uygulanması bakımından, duruma göre 570 mükerrer maddesinin 1. fıkrası ikinci bendi ile 570 ikinci mükerrer maddesinin 1. fıkrası ikinci bendinde öngörülen karakteristik özellikleri bir araya getiren, amacı veya konusu sonraki Bölüm'de öngörülen suçlardan herhangi birini işlemek suretiyle anayasal düzeni yıkmak veya kamu barışını vahim bir biçimde değiştirmek olan gruplaşmalar terörist örgüt veya grup sayılırlar."

d. İngiltere

İngiltere'de 2000 yılında çıkarılan Terörle Mücadele Kanunu'nun 1. maddesinde terörizmin tanımına yer verilmiştir. Maddenin 1. fıkrasına göre ikinci fıkrada sayılan eylemler doğrudan terör eylemidir. Bunun dışında, hükümet ya da uluslararası hükümet kuruluşlarını etkilemek amacıyla ya da politik, dini, ideolojik ve ırksal gerekçelerle şiddet kullanımı ya da şiddet tehdidi şeklindeki eylemler de yine terörizm olarak nitelendirilmiştir⁶⁰. Kanun'un ilk halinde şiddet kullanımının sadece hükümete karşı olması terör eylemi olarak değerlendirilirken; 2006 yılında yapılan bir ekleme ile uluslararası hükümet kuruluşları da madde kapsamına alınmıştır. Ayrıca Kanun'un ilk halinde "ırksal" ifadesine yer verilmemişken 2009 yılında bu ibare maddeye eklenmiştir.

Bu Kanun'a göre, terör örgütleri, Kanun'un ekinde liste halinde belirlenmiş örgütler ile bu örgütlerle aynı ismi taşıyan örgütlerdir. Bir örgütün bu listeye eklenmesi veya bu listeden çıkartılmasında yetki ilgili Bakan'a aittir. Bu bakımdan bir örgütün, terör örgütü olarak nitelendirilmesinde, yargı mercilerinin bir

⁵⁸ Turabi, s. 167.

⁵⁹ Türk, Hikmet Sami: Terörizmle Mücadelenin Hukuki Boyutları, Yetkin Yay., Ankara, 2012, s. 259.

⁶⁰ Bkz. <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/11/part/I#commentary-c20335951>, (erişim tarihi: 22.12.2018) Ayrıca bkz. Alkan, Necati: Gençlik ve Terörizm, TEMÜH Daire Başkanlığı Yayınları No:9, Ankara, s. 13.

yükümlülüğü bulunmamaktadır. Ancak bir örgütün söz konusu listeden çıkartılmasında İngiliz Parlamentosu'nun ayrıntılı bir denetim yetkisi olduğunu ifade etmek gerekir⁶¹. Öte yandan İngiltere'de terör ve terörün finansmanı tanımları iç güvenliğinin yanında uluslararası güvenliği de kapsamaktadır⁶².

e. Almanya

Alman Ceza Kanunu'nun (Strafgesetzbuch) “Terörist Örgütler Kurma” başlıklı 129/a maddesine göre, amacı veya faaliyetleri, nitelikli kasten öldürme (§ 211), kasten öldürme (§ 212), soykırım veya insanlığa karşı suçları, savaş suçlarını ya da kişisel özgürlüğe karşı suçları (§ 239a veya § 239b) işlemek olan bir örgüt kuranlar yahut bu örgüte üye olanlar bir yıldan on yıla kadar hapis cezasına çarptırılır. Ayrıca amacı veya faaliyeti ikinci fıkrada yazılı suçlar olan örgütleri kuran veya bu örgütlere üye olanlar da aynı şekilde cezalandırılır.

Öte yandan 11 Eylül saldırıları sonrası 1 Ocak 2002 tarihinde Almanya'da Terörle Mücadele Kanunu yürürlüğe girmiştir. Bu Kanun, kişisel ve mail verileri ile göç verilerine büyük ölçüde erişimi de içeren polis, istihbarat ve güvenlik hizmetlerine yönelik artırılmış soruşturma yetkisi, ikamet eden aşırı uç kimseleri gözlemlemek üzere daha kapsamlı soruşturma yetkisi ve genişletilmiş yetkiler ile bu tür kimselerin Almanya'ya seyahatini engellemek amacıyla pasaport ve vizelere getirilen biyometrik veri uygulamasını içeren daha sıkı vize ve sınır kontrolü düzenlemeleri içermektedir⁶³.

f. Amerika Birleşik Devletleri

Amerika Birleşik Devletleri (A.B.D) ceza hukukunda terörizm, *silahlı kuvvetler içinde yer almayan kişiler karşı yaralayıcı ya da ölümcül riskler içeren ayrımcı eylemleri örgütleme, bu suçları işlemeye teşvik ve tahrik etmek veya bu suçlara iştirak etmek* olarak tanımlanmıştır⁶⁴. 1965 tarihli Göç ve Vatandaşlık Kanunu'nun 219. maddesi, bir örgütün, terörü örgütü olarak nitelendirilmesinde yetkili merci olarak Dışişleri Bakanı'nı göstermektedir⁶⁵. Bu yönüyle İngiliz Hukuku ile benzerlik gösteren A.B.D'de, Dışişleri Bakanı bu hususta yaptığı nitelendirme hakkında Kongre'yi bilgilendirmekle yükümlüdür⁶⁶.

⁶¹ **Turinay**, Faruk Yasin: Türk Ceza Hukukunda Terör Amaçlı Örgütlenme Suçu, Türk Ceza Hukukunda Terör Amaçlı Örgütlenme Suçu, Seçkin Yay., Ankara, 2018, s. 222.

⁶² **Akn**, s. 370.

⁶³ **Turabi**, s. 164, 165.

⁶⁴ **Taştan**, s. 10.

⁶⁵ Immigration and Nationality Act of 1965 (erişim: <http://www.refworld.org/pdfid/3df4be4fe.pdf>, erişim tarihi: 04.12.2018).

⁶⁶ **Turinay**, Türk Ceza Hukukunda Terör Amaçlı Örgütlenme Suçu, s. 222.

B. Türk Ceza Hukukunda Terörizm

1. Genel Olarak

Türk ceza hukuku, 1991 yılında 3713 sayılı TMK yürürlüğe girene kadar özel bir terör kanununa sahip değildi. Yürürlüğe girdiği günden itibaren birçok değişikliğe uğrayan bu Kanun'un birinci maddesi "terör tanımı" başlığını taşımaktadır⁶⁷. Ancak maddede esasen terör eylemleri tanımlanmıştır⁶⁸. Buna göre, terör eylemleri; *cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girilecek her türlü suç teşkil eden eylemlerdir.*

Bu tanıma göre bir eylemin terör eylemi kabul edilebilmesi için; suç teşkil eden bir eylemin varlığı, suçun işleniş biçimi (yöntem), amaç ve örgütsel birlik-telik şeklinde dört temel unsura ihtiyaç duyulmaktadır⁶⁹.

2. Terörizmin Unsurları

a. Eylemlerin Ceza Kanunlarına Göre Suç Teşkil Etmesi

Bir terör eylemi, her şeyden önce suç teşkil eden bir eylemdir. Türkiye'nin taraf olduğu milletlerarası sözleşmelere bakıldığında⁷⁰ terör eylemlerinin bir liste halinde tahdidi olarak sayıldığı görülmektedir. Bu yaklaşımın nedeni, terör eylemlerini siyasal suçtan ayırmaktır⁷¹. Türk kanun koyucu ise 3713 sayılı TMK'nın 1. maddesinde genel olarak terör suçunu düzenledikten sonra, 3. ve 4. maddesinde bazı suçları özellikle terör suçu olarak nitelendirmiştir⁷².

⁶⁷ 5532 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikler öncesi madde başlığı "Terör ve örgüt tanımı" idi. Söz konusu Kanun ile TMK'dan örgüt tanımı çıkartıldığı için madde başlığı da bu değişikliğe uygun olarak "Terör tanımı" olarak değiştirilmiştir.

⁶⁸ Taştan, s. 7.

⁶⁹ Anayasa Mahkemesi (AYM) de terör eyleminin, "suç teşkil eden eylemin varlığı" koşuluna yer vermeksizin diğer koşulları temel alarak üç unsurunun bulunduğunu belirterek terör eylemini benzer şekilde unsurlarına ayırmaktadır. Bkz. AYM, E. 1991/19, K. 1992/20, T. 31.03.1992 (www.anayasa.gov.tr).

⁷⁰ Örneğin 27 Ocak 1977 tarihli Tedhişçiliğin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi (m. 1 ve 2).

⁷¹ Aydın, Devrim: "Terör Eylemlerinin Siyasal Suç Açısından Değerlendirilmesi", Uluslararası Hukuk ve Politika, C. 2, No. 7, s. 1 (1-20).

⁷² Bugün hukuk dünyasında, henüz icat edilmiş bir "terör suçu" kategorisinin bulunmadığı; terör suçlarından değil, genel olarak terör saiki ile işlenen suçlardan söz edildiği ve bu sebeple de Kanun'da bu düzenlemelerin kaldırılması gerektiği görüşü için bkz. Hafizoğulları/Kurşun, s. 56.

(I) Mutlak Terör Suçları

TMK'nın "Terör suçları" başlıklı 3. maddesine göre, "26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 302, 307, 309, 311, 312, 313, 314, 315 ve 320 nci maddeleri ile 310 uncu maddesinin birinci fıkrasında yazılı suçlar, terör suçlarıdır.". Devletin güvenliğine karşı suçlar ile anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar başlıkları altında düzenlenen bu suçların ortak yönü, doğrudan şiddet ya da şiddet tehlikesi unsurunu ihtiva etmesidir⁷³. Öğretide söz konusu maddenin "mutlak" terör suçlarını düzenlediği ifade edilmektedir. Zira madde metninde, söz konusu suçların terör suçu olarak kabul edilebilmesi için, esasen terör eyleminin koşulları olan ve TMK m. 1'de açıkça belirtilen yöntem, amaç ve örgütsel birliklik unsurlarından hiçbiri aranmamaktadır. Diğer bir deyişle 3. maddede yazılan suçlar, hiçbir koşula bağlı olmaksızın terör suçudur. Bu düzenlemeden kanun koyucunun TMK m. 1'de belirtilen amaçların, zaten 3. maddede belirtilen suçların bünyesinde mevcut olduğunu kabul ettiği anlaşılmaktadır⁷⁴. Yine, mutlak terör suçlarının, terör suçları olarak nitelendirilmesi için suçun bir örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi gerekli görülmemektedir. Özgenç de benzer bir yaklaşımla, mutlak terör suçları arasında sayılan "Anayasayı ihlal" (TCK m. 309), "Yasama organına karşı suç" (TCK m. 311) ve "Hükümete karşı suç" (TCK m. 312) suçlarının, suç işlemek amacıyla kurulmuş silahlı örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmiş olmasına gerek olmaksızın terör suçu olarak nitelendirildiğini ifade etmektedir⁷⁵. Buna göre, bu suçları işleyen kişi veya kişiler hakkında, bir terör örgütüne mensup olup olmadıklarına bakılmaksızın, 3713 sayılı TMK hükümleri uygulanacaktır⁷⁶. Bu hükümlerin uygulanması ise yargılamanın yapılacağı mahkeme, mahkemenin tabi olacağı usul, başvurulacak koruma tedbirleri, hükmolunacak ceza miktarının belirlenmesi ve cezanın infazı bakımından önemli değişikliklere neden olacaktır⁷⁷.

Bir terör eyleminin varlığı için "eylemin örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesini" bir koşul olarak aramayan TMK m. 3, bu yönüyle, terör eylemi tanımının yapıldığı Kanun'un birinci maddesinden ayrılmaktadır⁷⁸. Öğretide, bu iki madde arasında görünürde bir çelişki olduğu ancak 3. maddede belirtilen suçların sadece bir terör örgütü faaliyeti çerçevesinde işlenebileceğine dair kesin bir kanuni karinenin kabul edildiği şeklinde bir değerlendirme ile bu tutarsızlığın giderilebileceği ifade edilmektedir⁷⁹. Yani bu görüşe göre her ne kadar madde metninde terör örgütünün varlığı aranmamış olsa da kanun koyucu bu suçların

⁷³ Turinay, Türk Ceza Hukukunda Terör Amaçlı Örgütlenme Suçu, s. 61.

⁷⁴ Hafizoğulları/Kurşun, s. 62.

⁷⁵ Özgenç, Suç Örgütü, s. 274, 278, 280.

⁷⁶ Taştan, s. 41; Hafizoğulları/Kurşun, s. 68.

⁷⁷ Özgenç, Suç Örgütü, s. 274; Akın, s. 103-124.

⁷⁸ Akın, s. 126.

⁷⁹ Turinay, "Ceza Hukukunda Terör Örgütü Kavramı", s. 67.

ancak bir terör örgütü tarafından işlenebileceğini varsaydığından TMK m. 1'deki genel kural burada da mevcudiyetini korumaktadır. Ancak bize göre TMK m. 1 ile 3 arasında herhangi bir çelişki bulunmamakta, aksine üçüncü madde, birinci maddedeki genel düzenlemeye açık bir istisna teşkil etmektedir. Dolayısıyla bu maddede yer alan suçların tek bir birey tarafından işlenmesi durumunda dahi bir terör suçu gündeme gelecektir. Nitekim böyle bir kabul, örgütsel bir birliklik aranmaksızın da terör eylemlerinin gerçekleştirilebilir olduğuna ilişkin gerek karşılaştırmalı hukukta gerekse uluslararası sözleşmelerde benimsenen yaklaşımla da bağdaşmaktadır. Bu noktada konuyu bir örnek ile açıklamak gerekirse; örneğin bir mutlak terör suçu olan Cumhurbaşkanı'na suikast suçunu işlemek için bir araya gelen 3 kişi, sadece belli bir suç işleme amacıyla bir araya geldiklerinden ve bu noktada devamlılıktan bahsedilemeyeceğinden herhangi bir suç örgütünden ve dolayısıyla terör örgütünden bahsedilemeyecektir. Yahut bir araya gelen kişilerin sayısı iki ise artık devamlılık unsurundan ziyade TCK m. 220/1'de yer alan suç örgütü için asgari 3 kişinin varlığı şartı gündeme geleceğinden yine bir suç örgütünden bahsedilemeyecektir. Ancak bu iki ihtimalde de Cumhurbaşkanı'na suikast TMK m. 3 gereği bir mutlak terör suçu olduğundan, bu eylemi gerçekleştiren kişiler bir örgüt üyesi olmasalar bile artık birer terör suçu faili olarak kabul edileceklerdir.

(2) Nisbi Terör Suçları

TMK'nın 4. maddesinde ise gerek TCK⁸⁰ gerekse diğer kanunlarda⁸¹ düzenlenmiş bazı suçların, *1 inci maddede belirtilen amaçlar doğrultusunda suç işlemek üzere kurulmuş bir terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlendiği takdirde* terör suçu olarak nitelendirileceği belirtilerek 3. maddeden farklı bir düzenleme yapılmış ve "nisbi" terör suçlarına yer verilmiştir. 5532 sayılı Kanun ile TMK'ya eklenen bu maddenin gerekçesinde, bu yaklaşım şu şekilde ifade edilmektedir: "*Terörle Mücadele Kanununun 4 üncü maddesinde yapılan değişiklikle, terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlenen çeşitli suçların da terör suçu sayılacağı kabul edilmiştir. Çeşitli suçlar, mahiyeti gereğince cebir, şiddet veya tehdit içermeseler bile bir terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlenmeleri halinde terör suçu sayılacaklardır. Örneğin, uyuşturucu madde imal ve tica-*

⁸⁰ Türk Ceza Kanunu'nun 79, 80, 81, 82, 84, 86, 87, 96, 106, 107, 108, 109, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 142, 148, 149, 151, 152, 170, 172, 173, 174, 185, 188, 199, 200, 202, 204, 210, 213, 214, 215, 223, 224, 243, 244, 265, 294, 300, 316, 317, 318 ve 319 uncu maddeleri ile 310 uncu maddesinin ikinci fıkrasında yer alan suçlar.

⁸¹ "10/7/1953 tarihli ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun'da tanımlanan suçlar; 31/8/1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 110 uncu maddesinin dördüncü ve beşinci fıkralarında tanımlanan kasten orman yakma suçları; 10/7/2003 tarihli ve 4926 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nda tanımlanan ve hapis cezasını gerektiren suçlar; Anayasa'nın 120 nci maddesi gereğince olağanüstü hal ilan edilen bölgelerde, olağanüstü halin ilanına neden olan olaylara ilişkin suçlar; 21/7/1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 68 inci maddesinde tanımlanan suç."

reti, belgede sahtecilik, parada sahtecilik, kaçakçılık gibi suçlar bir terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde sıklıkla işlenebilmektedirler...”

Buna göre, TMK'nın 4. maddesinde yer verilen suçların, terör suçu sayılması için terör örgütü faaliyeti çerçevesinde işlenmiş olmaları gerekli ve yeterlidir⁸². Ayrıca hangi amaçla işlendiklerinin bir önemi bulunmamaktadır⁸³. Aynı şekilde, gerekçede de ifade edildiği üzere, bu suçların, terör suçu sayılabilmesi için cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle işlenmesine de gerek bulunmamaktadır. Böylelikle maddede sayılı suçlar, bir terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlenmeleri halinde, yöntem ve amaç unsurunun varlığına bakılmaksızın terör suçu olarak nitelendirilmektedir. Mutlak terör suçlarında, TMK m. 1'deki genel terör tanımına, örgütsel birliktelik, amaç ve yöntem unsurları bakımından bir istisna öngörülmekteyken nispi terör suçlarında ise kanun koyucu, sadece yöntem ve amaç bakımından terör suçuna bir istisna getirmektedir.

Ancak bu noktada özel bir hususu ifade etmek isteriz. Gerek mutlak terör suçları gerekse de nispi terör suçları bakımından ilgili maddelerde gösterilen suç tiplerinde cebir veya şiddet gibi unsurlar, maddi unsur olarak yer alıyorsa terör suçundan bahsedebilmek için bu unsurların varlığının aranması gerektiği unutulmamalıdır. Zira terör suçundan bahsedebilmek için en başta atıf yapılan suçun tüm unsurlarının gerçekleşmiş olması gerekmektedir. Dolayısıyla her ne kadar m. 3 ve m. 4'te cebir ve şiddet unsurunun varlığı aranmaksızın bazı suçların terör suçu olarak kabul edileceği belirtilmiş ise de söz konusu suçların kendi kanuni tanımlarında cebir ve şiddet ayrıca belirtilmiş ise; artık bunların varlığı her durumda aranmalıdır. Zira aksi halde bir terör suçundan önce herhangi bir suçun varlığından dahi bahsedilemeyecektir. Sözgelimi m. 4 çerçevesinde belirtilen uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu, bir terör örgütü faaliyeti olarak icra edilirse eylem cebir ve şiddet içermese de bir terör suçu olarak kabul edilecektir. Zira m. 4'te terör suçu bakımından cebir ve şiddet unsuru aranmadığı gibi, m. 188'de de cebir ve şiddet suçun bir unsuru olarak ele alınmamıştır. Ancak diğer yandan, örneğin m. 3'te yer verilen *Anayasayı ihlal suçu* (TCK m. 309) bakımından aynı sonuca varamayız. Zira bu suçu düzenleyen TCK m. 309'da “*Cebir ve şiddet kullanarak, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının öngördüğü düzeni ortadan kaldırmaya veya bu düzen yerine başka bir düzen getirmeye veya bu düzenin fiilen uygulanmasını önlemeye teşebbüs edenler*” cezalandırılmakta ve cebir ve şiddet suçun unsuru olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle, terör suçu olarak kabul edilebilmesi için m. 3 çerçevesinde ayrıca cebir ve şiddet içermesi gerekmeseydi en başta bir suçun varlığına duyulan ihtiyaç nedeniyle *Anayasayı ihlal suçunun* unsuru olarak cebir ve şiddetin mutlaka tespit edilmesi gerekmektedir.

⁸² Turinay, “Ceza Hukukunda Terör Örgütü Kavramı”, s. 67.

⁸³ Aksi yönde bkz. Hafizoğulları/Kurşun, s. 63.

b. Yöntem

Terör örgütleri siyasi amaçlarına ulaşmak için herhangi bir şiddet türünü kullanmaktan çekinmemekte, kural tanımaz yapıları içinde gerçekleştirdikleri eylemlerle en temel hak olan yaşam hakkını dahi hiçe saymaktadırlar⁸⁴. Bununla birlikte hukuk düzeni içinde anayasal haklarını kullanan kişilerle terör eylemlerini gerçekleştirenlerin ayırt edilmesi “terörizmin yöntemlerinin” belirlenmesini gerektirmektedir.

Türk kanun koyucu, TMK’nın 1 ve 7. maddelerinde, terör eylemlerinin, cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle gerçekleştirileceğinden söz etmektedir. Kanun’un düzenlemesinden, cebir ve şiddetin zorunlu yöntemler; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinin ise seçimlik yöntemler olduğu anlaşılmaktadır⁸⁵. Buna göre terör eyleminden söz edilmesi, cebir ve şiddetin kullanılmasına ve bunun yanında seçimlik hareketlerden en az birinin varlığına bağlıdır. Bu noktada TMK m. 3 ve 4’te belirtilen mutlak ve nisbi terör suçlarında, yöntem unsurunun aranmadığı unutulmamalıdır. Öte yandan bir terör eylemi gerçekleştirilirken seçimlik hareketlerden bir veya ikisinin ya da hepsinin birlikte kullanılması, bu hareketlerin hukuki niteliği gereği suçun oluşması bakımından önem arz etmeyecek; ancak cezanın belirlenmesinde dikkate alınacaktır.

Cebir ve şiddetin yanında seçimlik hareketler birlikte göz önüne alındığında kanun koyucunun kapsayıcı bir düzenleme ile kanunda hiçbir açık bırakmama yoluna gittiği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte terör eylemlerinde ekseriyetle baskı, korkutma, yıldırma, sindirme ve tehdit bir arada bulunmakta ve bunların birbirinden ayrılması da pek mümkün görünmemektedir. Gerçekten AYM de “*Görülüyor ki, inceleme konusu kuralda yer alan tüm kavramlar ya eş anlamlı ya da birbirine çok yakın anlamlı sözcüklerden oluşmaktadır. Bir eylemin kavramlardan hangisinin kapsamına girdiğini saptamaya çoğu kez olanak bulunmayabilir*”⁸⁶ ifadeleriyle bu hususa işaret etmiştir. Bu yaklaşımın belirlilik ilkesine aykırı olduğuna ilişkin eleştirilere katılmamak mümkün değildir⁸⁷.

⁸⁴ Uyar, s. 12.

⁸⁵ Turinay, Türk Ceza Hukukunda Terör Amaçlı Örgütlenme Suçu, s. 227. AYM’nin yaklaşımı da aynı yöndedir. Bkz. AYM, E. 1991/18, K. 1992/20, T. 31.03.1993 (<http://www.anayasa.gov.tr>). Öte yandan TBMM Adalet Komisyonu, Adalet Bakanlığı tasladıgında yer alan “yöntemleriyle” ifadesini “yöntemlerinden biriyle” şeklinde değiştirerek bu hususu vurgulamıştır. Bkz. TBMM Adalet Komisyonu Raporu, Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi, C. 59, Sa. 554, s. 106, Birleştirme Ek, s. 8 (erişim:<https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d18/c059/tbmm18059106ss0554.pdf>).

⁸⁶ Bkz. AYM, E. 1991/18, K. 1992/20, T. 31.03.1993 sayılı kararı (<http://www.anayasa.gov.tr>).

⁸⁷ Çağlar, Bakır: “3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu Üzerine Not”, İstanbul Barosu Dergisi, C. 65, Sa. 4-6, 1991, s. 420 (420-424); Turinay, Türk Ceza Hukukunda Terör Amaçlı Örgütlenme Suçu, s. 229.

c. Amaç

TMK'ya göre bir eylemin terör eylemi olarak kabul edilebilmesi için *Anayasa'da belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirme, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozma, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürme, Devlet otoritesini zaafa uğratma veya yıkma veya ele geçirme, temel hak ve hürriyetleri yok etme ya da Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozma* amaçlarından birine sahip olması gerekir.

Kanun koyucu, terör eylemlerini genel olarak Türkiye Cumhuriyeti'ni doğrudan hedef alan eylemleri kapsayacak şekilde düzenlemiştir. Diğer bir deyişle kanun koyucunun, terörizmi Türkiye'yi korumaya yönelik düzenlediği anlaşılmaktadır⁸⁸. Bu bakımdan Türkiye'ye sınır komşu olan bir ülkeye veya Türkiye'nin menfaat içerisinde bulunduğu uluslararası bir örgüte karşı gerçekleştirilen eylemler de Türkiye'nin iç ve dış güvenliğini, kamu düzeni veya genel sağlığını bozma amacını taşıması halinde TMK kapsamında terör eylemi olarak kabul edilecektir⁸⁹.

Bu noktada, esasen, Türkiye'de örgütlenen ya da faaliyetlerinin az veya çok bir kısmını Türkiye'de gerçekleştiren ancak münhasıran başka ülkelerin aleyhinde faaliyet gösteren örgütlerin durumu tartışılabilir. Madde metninde bu tür örgütleri kapsayan bir tanıma yer verilmediği görülmektedir. Buna karşın *usulüne göre yürürlüğe konulmuş* ve dolayısıyla kanun hükmünde olan Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşme'de bu tür bir ayırım yapılmamış, bir hükümet ya da bir uluslararası örgüt ibaresine yer verilmiştir⁹⁰. Diğer bir deyişle söz konusu Sözleşme, TMK'nın aksine, terör örgütünün hangi hükümet ya da uluslararası örgüt aleyhinde faaliyet gösterdiği hususunda bir fark gözetmemektedir. Mevzuatımız ile tarafı olduğumuz Sözleşme arasındaki bu uyumsuzluğu kaldırmak adına, münhasıran yabancı ülkelerin ya da uluslararası örgütlerin aleyhine olmakla birlikte TMK m. 1'de yer alan amaçları edinen tüm örgütlerin terör örgütü sayılmasına ilişkin bir değişiklik yapılması düşünülebilir⁹¹.

⁸⁸ **Akn**, s. 125 ve 370.

⁸⁹ Türk devletinin güvenliğini ilgilendiren ancak diğer devletlere veya uluslararası örgütlere karşı gerçekleştiren eylemlerin, terör eylemi olarak kabul edilmediği ve bu durumun bir eksiklik olduğu görüşü için bkz. **Özgenç**, Terörle Mücadele Kanunu, s. 23; **Turinay**, "Ceza Hukukunda Terör Örgütü Kavramı", s. 45.

⁹⁰ Sözleşmeye göre; "*Niteliği veya kapsamı itibarıyla, bir halkı korkutmak, ya da bir hükümeti veya uluslararası örgütü herhangi bir eylemi gerçekleştirmeye veya gerçekleştirmekten kaçınmaya zorlamak amacını gütmesi halinde, bir sivilin ya da bir silahlı çatışma durumunda muhasemata doğrudan katılmayan herhangi başka bir kişiyi öldürmeye veya ağır şekilde yaralamaya yönelik diğer tüm eylemler*" sözleşmeyi ihlal edecek yani terör eylemi olarak nitelendirilecektir.

⁹¹ Benzer yönde bkz. **Akn**, s. 134.

Kavramı tanımlarken terörün, sahip olduğu siyasi amacıyla diğer şiddet kullanımlarından ve dolayısıyla suç örgütlerinden ayrıldığını belirtmiştik. Bu noktada ifade edilmelidir ki bir terör örgütü, ilk başta hedeflenen siyasi amaca hizmet etmiyor gibi gözükse bazı faaliyetlerde de bulunabilir. Bunun en tipik örneği, bir terör örgütünün, maddi çıkar amacıyla gerçekleştirdiği eylemlerdir. Ancak bunlar, ikincil niteliktedir. Zira ekonomik kazanç, siyasi amacın gerçekleştirilmesine yönelik maddi kaynak sağlama arayışından başka bir şey değildir⁹².

Ayrıca dikkat edilmelidir ki bir terör örgütünün varlığından söz edebilmek için “terör amacının” açık bir şekilde ortaya konulmuş olması gerekir. Kişiler, başka amaçlarla, örneğin ticari faaliyette bulunmak amacıyla, bir araya gelmiş ancak aralarındaki işbirliği çerçevesinde bazı suçların işlenebileceği ihtimalini öngörmüş olabilirler. Bu aşamada “terör amacı” henüz, açık bir şekilde belirlenmemiştir. Dolayısıyla bir terör örgütünün varlığından bahsedilemez. Ayrıca söz konusu amacın, örgüt mensupları için ortak olması da gerekir. İçlerinden birinin suç işlemek amacıyla hareket etmesi, terör örgütünün varlığı için yeterli değildir⁹³. Bu noktada hatanın, kastı kaldıracağı göz ardı edilmemelidir⁹⁴.

d. Örgütsel Birliktelik

Bugün “terör tanımı” başlığını taşıyan TMK m. 1, 2006 yılında 5532 sayılı Kanun’la yapılan değişiklik öncesinde “terör ve örgüt tanımı” başlığı altında düzenlenmekte ve terörün yanında örgüt tanımına da yer verilmekteydi. Ancak 2005 yılında yürürlüğe giren 5237 sayılı TCK’da genel bir örgüt tanımına yer verilerek TMK’da yer alan örgüt tanımı ilga edilmiştir. Bu değişikliğin gerekçesi, Türkiye’nin taraf olduğu Sınırşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi⁹⁵ m. 2/a hükmüne uygun olarak 5237 sayılı TCK’nın 220. maddesinde genel bir örgüt düzenlemesinin yapılmış olması ve TMK’da ayrı bir örgüt tanımına yer verilmesine artık ihtiyaç kalmamasıdır⁹⁶.

TMK’dan örgüt tanımının kaldırılmış olması, kural olarak terör eylemlerinin örgüt faaliyeti çerçevesinde işleme zorunluluğunu da ortadan kaldırmaktadır. Zira Kanun’un birinci maddesinde yapılan terör eylemi tanımında, “örgüt” zorunlu bir unsur olarak aranmaktadır. Ayrıca, Kanunu’nun terör amacı ile işlenen suçlarını düzenleyen 4. maddesinde⁹⁷ de bu zorunluluk ifade edilmiş

⁹² Sonay Evik, Vesile: Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu, Beta Yay., İstanbul, 2004, s. 8.

⁹³ Özgenç, Suç Örgütü, s. 79.

⁹⁴ Hafizoğulları/Kurşun, s. 39.

⁹⁵ Sözleşme’nin onaylanmasının uygun bulunduğu dair kanun için bkz. <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4800.html>

⁹⁶ Gerekçe metni için bkz. TBMM, Dönem: 22, Yasama Yılı: 4, Sıra Sayısı: 1222.

⁹⁷ “Aşağıdaki suçlar 1 inci maddede belirtilen amaçlar doğrultusunda suç işlemek üzere kurulmuş bir terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlendiği takdirde, terör suçu sayılır”

ve belirtilen suçların ancak bir terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde terör suçu sayılacağı ifade edilmiştir. Sonuç olarak terör tanımının gerektirdiği tüm unsurları taşımakla birlikte, somut olayda örgütsel bir birlikteliğin varlığından söz edilemiyorsa, gerçekleştirilen eylemler terör eylemi olarak nitelendirilemeyecektir⁹⁸. Ancak biz, örgütsel birlikteliği “*Suç Örgütü*” başlığı altında ele aldığımız için bu unsura, burada ayrıca yer vermiyoruz. 5532 sayılı Kanun’la yapılan değişiklik sonrası TMK m. 1’de yer verilen terör suçunu izah ederken de TMK m. 7 bağlamında bir terör örgütünden bahsederken de özel hükümler içeren TMK’ya göre genel hüküm niteliğinde olan TCK m. 220’deki suç örgütü tanımının esas alınacağını söylemekle iktifa ediyoruz⁹⁹.

Öte yandan günümüzde, bir terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlenen terör eylemlerinin, bireysel olarak da gerçekleştirilebileceğinin kabul edilmesi gerektiği ifade edilmektedir. Gerçekten 2010 yılında uluslararası suç örgütleriyle ve terörizmle mücadele amacıyla kabul edilen Avrupa Birliği İç Güvenlik Stratejisi’ne göre, terörizm tehdidi önemini korumakta ve sürekli olarak gelişmekte, tehditler, artık, sadece örgütlü teröristlerden değil, “*yalnız kurt*” (lone wolf) olarak tabir edilen, bireysel eylemlerde bulunabilecek kişilerden de kaynaklanmaktadır¹⁰⁰⁻¹⁰¹. 2011 yılında Norveç’te 77 kişinin ölümüyle sonuçlanan saldırıyı herhangi bir terör örgütü bağlantısı olmaksızın düzenleyen Anders Behring Breivik, *İç Güvenlik Stratejisi*’nde bahsedilen *yalnız kurt* olgusuna örnek olarak gösterilmektedir¹⁰². Hemen belirtelim ki başlangıçta şizofren teşhisinde bulunan Breivik’in suç işlediği sırada akıl hastası olmadığı saptanmıştır. Yine 12 Haziran 2016 tarihinde Florida’da 49 kişinin ölümü ile sonuçlanan gece kulübü saldırısını gerçekleştiren Omar Mateen’in herhangi bir örgüt ile doğrudan bir bağlantısı tespit edilememiştir¹⁰³.

⁹⁸ **Turinay**, Türk Ceza Hukukunda Terör Amaçlı Örgütlenme Suçu, s. 197.

⁹⁹ **Sonay Evik**, “Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu”, s. 675, **Turinay**, Türk Ceza Hukukunda Terör Amaçlı Örgütlenme Suçu, s. 239.

¹⁰⁰ **Tangör**, Burak/**Sayın**, Sevinç: “Avrupa Birliği’nin Terörizmle Mücadele Stratejisi: Yeni Bir Bütünleşme Alanı mı?”, Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, C. 11, Sa. 1, 2012, s. 104 (85-118).

¹⁰¹ 1950’li yıllarda 2, 1960’lı yıllarda ise 5 adet yalnız kurt saldırı tespit edilmişken bu sayı 1970 ve 1980’lerde 7’ye 1990’larda 15’e, 2000’lerde ise 23’e yükselmiştir. 2010-2016 yılları arasında tespit edilen saldırı sayısı ise 35’tir. Bkz. **Worth**, Katie: Lone Wolf Attacks Are Becoming More Common - And More Deadly, 14.07.2016 (erişim: <https://www.pbs.org/wgbh/frontline/article/lone-wolf-attacks-are-becoming-more-common-and-more-deadly/>, erişim tarihi: 14.12.2018)

¹⁰² **Ergül**, s. 739. Bu konuda detaylı bilgi için bkz. **Beydoun**, Khaled A.: “Lone Wolf Terrorism: Types, Stripes, And Double Standards”, Northwestern University Law Review Online, Vol. 112, No. 5, 2018, s. 1213-1243.

¹⁰³ 1940-2013 arasında Amerika Birleşik Devletleri’nde gerçekleştirilmiş yalnız kurt terör eylemleri için bkz. **Hamm**, Mark/**Spaaj**, Ramon: Lone Wolf Terrorism in America: Using Knowledge of Radicalization Pathways to Forge Prevention Strategies, 2014, s. 20-24 (erişim: <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/grants/248691.pdf>).

Avrupa Birliği 2002/475/JHA sayılı Terörizmle Mücadele Konsey Çerçeve Kararı'nda da terörün varlığı için bir terör örgütünün varlığını aramamıştır¹⁰⁴. Öte yandan yukarıda yer verdiğimiz Fransız Ceza Kanunu'nda da diğer koşulların bulunması halinde terör eyleminin bireysel olarak gerçekleştirilebileceği düzenlenmektedir. Buna karşın terörizmin, her daim örgütlü suçluluk olduğu da ifade edilmektedir¹⁰⁵.

Bu bağlamda, öğretide, terör tanımının yapıldığı TMK m. 1'de örgütsel birlikteliğin zorunlu bir unsur olarak belirtilmesi ve bireysel terör suçuna yer verilmemesi bir eksiklik olarak değerlendirilmektedir¹⁰⁶. Ancak yukarıda detaylı olarak açıkladığımız üzere birinci maddeye istisna getiren üçüncü madde hali hazırda, bireysel terör eylemlerine imkan tanımaktadır.

C. Terör Örgütü Tanımı

TMK'da doğrudan bir terör örgütü tanımına yer verilmemektedir. Bununla birlikte 1. maddede terör tanımına ve bu tanımın içerisinde amaç unsuruna yer verildikten sonra 7. maddede "*Cebir ve şiddet kullanılarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemleriyle, 1 inci maddede belirtilen amaçlara yönelik olarak suç işlemek üzere, terör örgütü kuranlar*" ifadesi yer almaktadır. Bu maddelerden, terör örgütünün, söz konusu yöntemlerle TMK m. 1'de belirlenen amaçlara ulaşmak için meydana gelmiş örgüt olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla terör örgütüne ilişkin tanım yaparken öncelikle TMK m. 7 ve m. 1 göz önünde bulundurulmalıdır.

Öte yandan mutlak terör suçlarını düzenleyen TMK m. 3'ün, Kanun'un 7. maddesinde tanımlanan terör örgütü tanımına bir istisna getirdiği düşünülebilir¹⁰⁷. Şöyle ki 3. maddede yazılı suçlar, örgütsel birliktelik veya terör amacı ya da terör yöntemi olmaksızın işlenmeleri halinde dahi terör suçlarıdır, o halde mutlak terör suçlarını işlemek üzere kurulmuş bir örgüt de başka hiçbir koşula bağlı olmaksızın bir terör örgütü olarak kabul edilebilir¹⁰⁸. Ancak bu yaklaşım, TMK'nın 3. maddesinden hareketle 7. maddede düzenlenen terör örgütü kavramını genişleten bir kıyas olacaktır. Zira TMK, terör örgütünü 7. maddede tanımlanmış olup 3. maddede yalnızca terör suçları düzenlenmiştir. Bu bakımdan 3.

¹⁰⁴ Bkz. Official Journal of the European Communities, L 164 (erişim: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:L:2002:164:FULL&from=EN>)

¹⁰⁵ **Hafizoğulları/Kurşun**, s. 53.

¹⁰⁶ **Turinay**, "Ceza Hukukunda Terör Örgütü Kavramı", s. 45.

¹⁰⁷ Hukukumuzda terör kavramının, büyük ölçüde terör örgütü kavramını açıklamaya hizmet ettiği görüşü için bkz. **Akın**, s. 126.

¹⁰⁸ Buna karşın nisbi terör suçlarını düzenleyen dördüncü maddede en başta bir örgütün varlığı arandığı için, bu maddeden bir örgüt tanımına ulaşmak mümkün değildir. Bu noktada TMK m. 4'te terör örgütünü tarif ederken "...1 inci maddede belirtilen amaçlar doğrultusunda suç işlemek üzere kurulmuş bir terör örgütü" şeklinde bir ifadeye yer verilmesinin gereksiz olduğunu, zira terör örgütünün zaten bu amaçlar doğrultusunda suç işlemek üzere kurulan bir örgüt olduğunu ifade etmek isteriz.

maddeden hareketle ortaya konacak bir terör örgütü tanımı, kıyas yasağını ihlal etmesi nedeniyle Anayasa'ya aykırı olacaktır.

Sonuç olarak yedinci ve birinci maddeden hareketle Türk ceza hukukunda terör örgütü şu şekilde tanımlanabilir: Cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasa'da belirtilen Cumhuriyet'in niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devlet'in ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devleti'nin ve Cumhuriyet'in varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devlet'in iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla her türlü suç teşkil eden eylemleri işlemek üzere kurulmuş örgüt, terör örgütüdür.

D. Suç Örgütünden Ayrımı

Çalışmamızın başlangıcında TCK m. 220'de düzenlenen suç örgütünü ele almıştık. Bu düzenleme, Türk ceza hukukunda yer alan silahlı örgüt (TCK m. 314) ve terör örgütü (TMK m. 7) için genel ve tamamlayıcı niteliktedir¹⁰⁹. Bu husus 5532 sayılı Kanun'un gerekçesinde de ifade edilmiştir¹¹⁰. Bu bakımdan TMK m. 7'de hüküm olmayan hallerde, özellikle de örgüt tanımına ilişkin olarak, suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçuna ilişkin hükümler dikkate alınacaktır¹¹¹. O halde terör örgütünün, genel suç örgütünden ayrıldığı noktaların belirlenmesi gerekmektedir.

Amaç ve yöntem, terör örgütünü, genel suç örgütünden ayırmakta ve özel hüküm olarak nitelendirilmesini sağlamaktadır. Suç örgütünün amacı genel olarak *Kanun'un suç saydığı fiilleri işlemek* olarak belirlenmişken terör örgütünün amacı ise tahdidi olarak belirlenmek suretiyle suç örgütünün amacına nazaran daraltılmıştır. Gerçekten TMK'nın yedinci maddesinden hareketle birinci maddesine göre, terör örgütlerinin amacı, *Anayasa'da belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmaktır*.

İkinci farklılık örgütlerin kullandıkları yöntemlerde belirginleşmektedir. Kanun koyucu, esasen, genel suç örgütü için herhangi bir yöntem belirlememiştir. Buna karşın, terör örgütü fiillerini ancak *cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle* işlenebilir. Öte yandan biz, örgütün silahlı olmasını terör örgütü için zorunlu bir unsur kabul

¹⁰⁹ Sonay Evik, "Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu", s. 675.

¹¹⁰ Gerekeçe metni için bkz. TBMM, Dönem: 22, Yasama Yılı: 4, Sıra Sayısı: 1222.

¹¹¹ Turinay, Türk Ceza Hukukunda Terör Amaçlı Örgütlenme Suçu, s. 244.

etmediğimizden her iki örgütünün varlığı için de silah bir zorunluluk değildir. Ancak silahın, elverişlilik bakımından, bir terör örgütü ile suç örgütü açısından farklı değerlendirileceği unutulmamalıdır. Ayrıca silah, suç örgütü bakımından nitelikli hal olarak düzenlenmişken terör örgütü için bu yönde bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu sebeple, silah, terör örgütünün zorunlu unsuru olmadığı gibi nitelikli hali de değildir.

E. Silahlı Örgütten Ayrımı

1. Silah Unsuru Yönünden

TCK m. 314'te düzenlenen silahlı örgütün maddi unsurlarından birinin *silah* olduğuna ilişkin herhangi bir şüphe yoktur. 3713 sayılı TMK'nın "Terör örgütleri" başlıklı 7. maddesinde ise *silah* kavramına yer verilmemiştir. Buna karşın 2006 yılında 5532 sayılı Kanun'la yapılan değişiklikler ile terör örgütü kuranlar, yönetenler ile bu örgüte üye olanların TCK m. 314'te düzenlenen silahlı örgüt hükümlerine göre cezalandırılacağı ifade edilmiştir. Ayrıca gerekçe de, bu atfın yalnız yaptırımla sınırlı olmadığı, terör örgütünün unsurlarının belirlenmesi bakımından da silahlı örgüte ilişkin düzenlemenin dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir¹¹²⁻¹¹³. Böylelikle terör örgütünün muhakkak silahlı olma zorunluluğu vurgulanmış olup öğretide birçok yazar bu görüşü benimsemektedir¹¹⁴. 5532 sayılı Kanun'la yapılan değişikliğin silahlı - silahsız terör örgütü ayrımını kaldırdığı ileri sürülmektedir¹¹⁵. Bu bağlamda silahlı olmayan suç örgütlerinin TMK kapsamında olmadığı ifade edilmektedir¹¹⁶. *Özgenç'e* göre, aksi bir yaklaşım, 4. maddede sayılan suçların sadece sübjektif bir değer-

¹¹² Gerekçe için bkz. <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss1222m.htm>. 765 sayılı TCK döneminde terör örgütü, silahlı eylemlerde bulunuyorsa 168. maddeye göre cezalandırılma iken silahsız ise TMK m.7'e göre cezalandırılıyordu. Zira o dönemde TMK m.7, TCK'nın silahlı örgütü düzenleyen 168, 169 ve 171 ile suç örgütünü düzenleyen 313, 314 ve 315. maddeleri saklı kalmak kaydıyla, TMK'nın 1. maddesi kapsamına giren örgütleri cezalandırılıyordu. O dönemde silahlı-silahsız terör örgütü ifadelerine yer verilen kararlar için bkz. YCGK, E. 2003/9-32, K. 2003/52, T. 25.3.2003 ve YCGK, E. 1999/9-33, K. 1999/38, T. 16.3.1999 (www.kazanci.com).

¹¹³ Aksi yönde bkz. *Hafizoğulları/Kurşun*, s. 71.

¹¹⁴ *Özgenç*, Terörle Mücadele Kanunu, s. 63; *Özgenç*, Suç Örgütü, s. 48. *Turinay*, Türk Ceza Hukukunda Terör Amaçlı Örgütlenme Suçu, s. 233; *Taştan*, s. 84, *Turabi*, s. 265; Değişiklikle ilgili Adalet Komisyonu Raporu'nun karşı oy yazısında bu husus "Terör örgütü kapsamında sadece silahlı örgütler adlanmıştır. Oysa terör sadece silaha bağlanabilecek bir olgu değildir." şeklinde ifade edilerek eleştirilmiştir. Bkz. <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss1222m.htm>.

¹¹⁵ *Taştan*, s. 86; *Turinay*, Türk Ceza Hukukunda Terör Amaçlı Örgütlenme Suçu, s. 195; *Baltacı*, Vahit: Yeni TCK ve CMK'da Terör Suçları ve Yargılaması, Seçkin Yay., Ankara, 2007, s. 333.

¹¹⁶ *Özgenç*, Terörle Mücadele Kanunu, s. 63; *Turinay*, Türk Ceza Hukukunda Terör Amaçlı Örgütlenme Suçu, s. 234; *Taştan*, s. 85; *Bodur*, Nurullah/Özkuş, Eshat: Uygulamada Terör Örgütü ve Terör Suçları, 2. Baskı, Ankara, 2017, s. 101.

lendirmeyeyle “terör suçu” sayılmasını ve dolayısıyla örgütlü suçların tamamının soruşturma evresinde TMK hükümlerine tabi tutulması sonucunu ortaya çıkaracaktır. Yazara göre, bu durumun, terörle mücadeledeki etkinliği zayıflatacağında kuşku yoktur¹¹⁷. Öte yandan söz konusu değişiklikte kanun koyucunun benimsediği yaklaşımın silahlı örgüt ile terör örgütü ayrımını ortadan kaldırmaya yönelik olduğu da ifade edilmektedir¹¹⁸. Yine, mevzuat esas alındığında, terör örgütünün silahlı olmasının bir zorunluluk olmadığı, buna karşın TMK m.1’de yer verilen “cebir ve şiddet” unsurlarının gerçekleştirilmesinin eşyanın tabiatı gereği, örgütün silahlı olmasıyla mümkün olduğu şeklinde bir görüş de bulunmaktadır¹¹⁹. Ancak yürürlükte olan mevzuat açısından öğretilde hakim olan bu görüşe katılmak mümkün görünmemektedir.

Silahlı eylemler, hiç şüphesiz, terör örgütlerinin faaliyetleri arasında önemli bir yer tutmaktadır. Ancak TMK’da yer alan maddelere bakıldığında terör eyleminin muhakkak silahlı olarak gerçekleştirilmesi ve buna bağlı olarak terör örgütünün, mutlaka silahlı olması gerektiğine ilişkin açık bir hükme rastlanmamaktadır¹²⁰. Sadece gerekçeden hareketle Kanun’un lafzına aykırı olarak ileri sürülen, terör örgütünün mutlaka silahlı olması gerektiğine ilişkin görüşe katılmadığımızı ifade etmek isteriz. Öte yandan TMK m. 1’de yer alan terör eylemlerinin ancak cebir ve şiddet kullanılarak işlenebileceğine ilişkin düzenlemenin de “silah” unsurunu bu örgüt tipi için bir zorunluluk haline getirmediği kanaatindeyiz. Kanaatimizce bir terör örgütü cebir ve şiddet kullanımı noktasında; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit faaliyetleri çerçevesinde diğerlerinden çok daha caydırıcı olması hasebiyle genelde silahlı bir araç ve yöntem olarak tercih edebilir. Ancak, cebir ve şiddet unsuru her durumda mutlaka silah ile sağlanmak durumunda değildir. Bu nedenle terör örgütü için silah, cebir ve şiddet şeklindeki maddi unsur bakımından özel bir araç ve yöntem ve aynı zamanda elverişlilik bahsinde önemli bir hareket noktası olarak değerlendirilebilir ancak bunun ötesinde terör örgütünün zorunlu bir unsur olarak kabul edilemez. Sonuç itibarıyla terör tanımında yer alan unsurlara sahip bir örgütün, silahlı olup olmadığına bakılmaksızın terör örgütü olarak nitelendirilmesi gerekmektedir¹²¹. Gerçekten yakın tarihli Yargıtay kararlarına bakıldığında “Hizb-ut Tahrir” örgütünün “silahsız terör örgütü” olarak nitelendirildiği görülmekte, dolayısıyla da Yüksek Mahkeme’nin silahlı, terör örgütünün zorunlu bir unsur

¹¹⁷ **Özgenç**, Terörle Mücadele Kanunu, s. 61.

¹¹⁸ **Akn**, s. 76.

¹¹⁹ **Turınay**, “Ceza Hukukunda Terör Örgütü Kavramı”, s. 74-75.

¹²⁰ **Akn**, s. 77, 78. Ayrıca bir açıklığın olmadığı hususu, 5532 sayılı Kanun’a ilişkin İçişleri Komisyonu’nun E. 1/1194, K. 40 ve T. 27.04.2006 sayılı raporunda “*Dolayısıyla 7 nci maddede yapılacak değişiklikte terör örgütünün ancak silahlı bir örgüt olabileceği hususuna açıklık kazandırmak gerekir.*” şeklinde ifade edilmiştir.

¹²¹ Benzer yönde bkz. **Baltacı**, s. 333 (7 no.lu dipnot).

olarak görmediği anlaşılmaktadır¹²². Buna karşın silah, terör örgütünün nitelikli unsuru da olmadığına göre, terör örgütünün silahlı ya da silahsız olması, cezanın belirlenmesi dışında, hukuken bir önem arz etmez.

Bu noktada belirtelim ki Hizb'ut Tahrir'in silahsız da olsa bir terör örgütü olduğuna ilişkin mahkeme kararlarını isabetli bulmuyoruz¹²³. İlk olarak ifade edelim ki söz konusu yapılanmanın, şer-i hükümlerle yönetilecek bir hilafet devleti kurmayı, dolayısıyla Anayasa'da öngörülen düzeni ortadan kaldırmayı hedeflediği açıkça anlaşılmaktadır¹²⁴. Buna karşın, resmi sitelerinde yaptıkları yayınlarda cebir veya şiddet içeren herhangi bir eylem türünü benimsemediklerini ifade etmektedirler¹²⁵. Örgütün Türkiye sorumlusu *Yılmaz Çetin* de hakkında silahlı terör örgütüne üye olma ve terör örgütü propagandası yapma suçlarından yapılan yargılamanın çeşitli aşamalarında cebir, şiddet veya baskı yöntemini benimsemediklerini, düşüncelerini şiddete başvurmadan ve bilhassa basın yolu ile yaymaya çalıştıklarını ifade etmiştir¹²⁶. Yine aynı şekilde, Emniyet Genel Müdürlüğünün 27.02.2017 tarihli bilgi notunda, söz konusu yapılanmanın bugüne kadar ülkemizde cebir veya şiddet içeren herhangi bir eyleminin bulunmadığı belirtilmektedir¹²⁷. Raporda 2009 yılında yapılan bir operasyonda bazı silahların ele geçirildiği bildirilmiş ise de söz konusu silahlara ilişkin soruşturma ve kovuşturmanın akıbeti, silahların Hizb-ut Tahrir yargılamalarıyla bir ilgisinin olup olmadığı tartışılmamıştır. Ayrıca Hizb-ut Tahrir'in bir terör örgütü niteliği haiz olduğuna hükmedilen bir Yargıtay kararında, örgütün anayasal düzeni değiştirme veya ortadan kaldırmayı hedeflemesine rağmen cebir ve şiddete başvurmaması nedeniyle terör örgütü olarak sayılmaması gerektiğine dair bir karşı oya yer verilmiştir¹²⁸.

¹²² 16. CD, E. 2015/1269, K. 2017/5330, T. 14.11.2017; 9. CD, E. 2012/2366, K. 2013/9298, T. 13.6.2013 (www.kazanci.com). Öğretide *Yaşar/Gökcan/Artuç*, Hizb-ut Tahrir'i dini temalı düşüncelere dayalı silahsız terör örgütleri arasında saymaktadır. Buna göre, söz konusu örgüt cebir, tehdit, baskı, sindirme vb. yöntemlerle devletin birliği ve bütünlüğüne ve anayasal düzene yönelik eylemlerde bulunmayı kuruluş amaçlarından biri olarak görmekte ancak henüz silahlı mücadeleyi bir yöntem olarak tercih etmemektedir. Bkz. *Yaşar, Osman/Gökcan, Hasan Tahsin/Artuç*, Mustafa: Yorumlu - Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, 2. Baskı, C. 6, Adalet Yay. Ankara, 2014, s. 8923.

¹²³ Hizb'ut Tahrir ile ilgili kararlar için bkz. 16. CD, E. 2018/368, K. 2018/815, T. 27.3.2018; 16. CD, E. 2015/1269, K. 2017/5330, T. 14.11.2017; 16. CD, E. 2015/1354, K. 2017/5381, T. 24.10.2017; 16. CD, E. 2015/7734, K. 2017/5200, T. 10.10.2017; 16. CD, E. 2013/14330, K. 2014/7874, T. 27.6.2014; 9. CD, E. 2012/2366, K. 2013/9298, T. 13.6.2013 (www.kazanci.com).

¹²⁴ Hizb-ut Tahrir, İkinci "Mutemet" Baskı, 2010, s. 21, 22 (erişim: http://hizb-turkiye.com/pdf/HT_Tarif_Mtmt_2010.pdf, erişim tarihi: 15.11.2018).

¹²⁵ Hizb-ut Tahrir, İkinci "Mutemet" Baskı, 2010, s. 28-36; Anayasa Mukaddimesi veya Esbab-ı Mucibesi, İkinci "Mutemet" Baskı, 2009 (erişim: <http://hizb-turkiye.com/pdf/YAY-LpRg0A.pdf>, erişim tarihi: 15.11.2018).

¹²⁶ AYM, *Yılmaz Çelik, Başvuru No: 2014/13117, K.T.: 19.07.2018* (www.anayasa.gov.tr).

¹²⁷ a.g.k.

¹²⁸ 16. CD, E. 2015/2084, K. 2017/5026, T. 5.10.2017, karşı oy yazısı (www.kazanci.com).

Bu noktada, söz konusu yapılanmanın anayasal düzeni değiştirmeyi hedeflediği, dolayısıyla TCK m. 309 ve devamında düzenlenen “*Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçları*” işlemek üzere kurulmuş bir örgüt olduğu, mutlak terör suçlarında da cebir ve şiddet gibi yöntemlerin aranmadığından bu yapılanmanın terör örgütü olarak nitelendirilmesi gerektiği akla gelebilir. Gerçekten söz konusu suçlar, esas itibarıyla mutlak terör suçu olduklarından TMK m. 1’de belirtilen yöntem ve amaçlar bulunmaksızın işlenmesi halinde dahi terör suçu kabul edilecektir. Ancak yukarıda ifade ettiğimiz üzere; “*Anayasayı ihlal*” suçunun kendi tarifinde “*cebir ve şiddet kullanarak*” ibaresine yer verilmiş yani cebir ve şiddet bu suçun maddi unsurları arasında sayılmıştır. Bu bakımdan cebir ve şiddet kullanılmaksızın bu suçun işlenmesi söz konusu olamayacağından suç teşkil eden bir eylemin varlığından, dolayısıyla da bir terör suçundan ve devamında bir terör örgütünden artık söz edilemeyecektir.

Bu noktada AYM’nin *Yılmaz Çelik* kararında yer verdiği şu değerlendirmeleri önemine binaen aynen aktarıyoruz: “*Terör örgütlerinin söz konusu olduğu durumlarda ilk olarak değerlendirilmesi gereken, örgütün temel haklar kapsamında kaldığı iddia edilen fikirleri değil amaçlarına ulaşmak için anayasal bakımdan korunması mümkün olmayan şiddet yöntemlerine başvurup başvurmadığıdır. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesi, derece mahkemelerinden terör örgütünün varlığını veya sanıkların örgütle olan ilişkilerini ikna edici biçimde değerlendirmelerini beklemektedir. Bu değerlendirmelerin ise öncelikle adil yargılanma hakkı kapsamında kaldığı açıktır.*” Sonuç itibarıyla Mahkeme’nin *Yılmaz Çetin*’in terör örgütüne üyelik ve terör propagandası suçundan mahkûm olduğu yargılamada, Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin kararını yerinde buluyoruz¹²⁹.

2. Amaç ve Yöntem Unsuru Yönünden

TMK m. 7, terör örgütlerinin 1 inci maddede belirtilen amaçlara yönelik olarak suç işlemek üzere kurulduklarını belirtmektedir. Kanun’un birinci maddesine göre bu amaçlar, Anayasa’da belirtilen Cumhuriyet’in niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devlet’in ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devleti’nin ve Cumhuriyet’in varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devlet’in iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmaktır. TCK 314. maddesinden hareketle silahlı örgüt ise TCK m. 302 ve 316 ile bu iki madde arasında yer alan, yani *devletin güvenliğine karşı suçlar* ile *anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçları* işlemek üzere kurulan bir örgüttür.

¹²⁹ AYM, *Yılmaz Çelik*.

Amaç unsuru yönüyle bu iki örgütü karşılaştırdığımızda; terör örgütünün TMK m. 1’de sayılı amaçlara yönelik olarak kurulduğu, TCK m. 314 anlamında silahlı örgütün ise yalnız maddede yazılı suçları işlemek üzere kurulduğu, silahlı örgütün bu yönüyle terör örgütüne kıyasla daha dar bir suç kümesine sahip olduğu görülmektedir. Ancak silahlı örgütün amaç suçları arasında yer alan suçların, esasen TMK m. 1’de yazılı amaçları karşıladığı, yani terör amacı kümesinin içinde yer aldığı söylenebilir.

Türk kanun koyucu, TMK’nın 7. maddesinde, terör örgütünün, *cebiri ve şiddet kullanmanın yanında baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden en az birine sahip olduğu ifade etmiştir*. Buna karşılık, TMK m. 314’te düzenlenen silahlı örgütün doğrudan cebir ve şiddet veya diğer seçimlik yöntemlerden birine sahip olduğuna ilişkin benzer bir düzenleme yapılmış değildir. Bu yönüyle terör örgütü ile silahlı örgütün birbirinden ayrıldığı söylenebilir. Ancak TMK m.314, silahın, silahlı örgütün bir maddi unsuru olduğu ifade etmiştir. Silah ise terör örgütünün yöntemlerinden olan cebir ve şiddet ile diğer sayılı seçimlik yöntemleri karşılayan bir niteliğe sahiptir. Bu bakımdan amaç unsurunun yanında, yöntem unsuru bakımında da silahlı örgütün, terör örgütü kümesinin içinde yer aldığı söylenebilir.

Sonuç itibarıyla TMK hükümleri ile TCK m. 314’ü beraber ele aldığımızda; silahlı örgütün amaç ve yöntem bakımından terör örgütünün unsurlarını karşıladığı, bu sebeple onun özel bir hali olduğu ve bu çerçevede bir terör örgütü olarak değerlendirilmesi gerektiği kanaatindeyiz¹³⁰.

SONUÇ

TCK m. 220’de düzenlenen suç örgütü, gerek silahlı örgüt (TCK m. 314) gerekse terör örgütü için genel ve tamamlayıcı bir niteliktedir. Bu bakımdan silahlı örgüt için TCK m. 314’te; terör örgütü için ise TMK’da hüküm bulunmayan hallerde TCK m. 220 dikkate alınacaktır. Bu noktada özellikle “örgüt tanımı” ve “etkin pişmanlık” düzenlemesi öne çıkmaktadır. Sonuç olarak her silahlı örgüt ve her terör örgütü, aynı zamanda bir suç örgütüdür.

Silahlı örgüt ile suç örgütü ayrımındaki belirleyici unsurlar, silah ve amaç unsurlarıdır. Silah, silahlı örgütün varlığı için zorunlu unsur iken suç örgütü için bir nitelikli haldir. Diğer yandan, suç örgütü kanununun suç saydığı herhangi bir eylemi gerçekleştirmek üzere kurulabilirken; silahlı örgüt yalnız TCK m. 302, 316 ve bu iki madde arasında yer alan suç tiplerini işlemek için kurulabilir. Ayrıca silahlı örgütün amaç suçları göz önünde alındığında, elverişlilik unsuru değerlendirmesi her iki örgüt için farklı olacaktır.

Terör eyleminin tanımı TMK’nın birinci maddesinde yapılmıştır. Buna göre terör eylemleri; cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sin-

¹³⁰ Akın, s. 80; Turinay, “Ceza Hukukunda Terör Örgütü Kavramı”, s. 78.

dirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasa'da belirtilen Cumhuriyet'in niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devlet'in ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devleti'nin ve Cumhuriyet'in varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devlet'in iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemlerdir. Bu tanımdan hareketle terör eyleminin koşulları; suç teşkil eden bir eylem, terör amacı, terör yöntemi ve örgütsel birlikteliktir. Silah ise terör eyleminin bir unsuru değildir. Zira TMK'nın herhangi bir maddesinde bu yönde bir belirleme yapılmamıştır. TMK m. 7'de terör örgütünü kurmak, yönetmek ve bu örgüte üye olanların *silahlı örgüt* suçundan dolayı cezalandırılacağına ilişkin düzenleme yalnızca yaptırım ile ilgili olup maddi unsurlarına ilişkin bir gönderme değildir. TMK m. 1'in açık düzenlemesi karşısında, bu Kanun'da değişiklik yapan 5532 sayılı Kanun'un gerekçesinden hareketle ortaya konan aksi yönde görüşün isabetli olmadığını düşünüyoruz.

TMK m. 3, yukarıda ifade terör eylemi koşullarına bir istisna getirmektedir. Maddenin düzenlemesinden hareketle bu maddede yazılı suçlar, başka hiçbir koşula bağlı olmaksızın terör suçlarıdır. Bu sebeple bu suçlar "mutlak" terör suçu olarak adlandırılmaktadır. Söz konusu suçların, herhangi bir örgüt faaliyeti çerçevesinde olmaksızın, bireysel olarak gerçekleştirilmesi onların terör eylemi olarak nitelendirilmelerini engellemeyecektir. O halde Türk ceza hukukunun belirli bazı suç tipleri için bireysel terör eylemlerinin varlığını kabul ettiği söylenmelidir. TMK m. 3'te yer alan suçların, terör suçu kabul edilebilmesi için bu suçların TMK m. 1'de yer alan "terör amacı" veya "terör yöntemlerinden biriyle" gerçekleştirilmesi aranmaz. Ancak bir terör eyleminden bahsedebilmek için en başta suç teşkil eden bir eylemin varlığı gerekir. Bu sebeple mutlak terör suçlarının TCK'da yer alan düzenlemelerinde "*cebir ve şiddet kullanarak*" gibi unsurlara yer verilmesi halinde (örneğin TCK m. 309 ve 311) bu unsurların somut olayda gerçekleşip gerçekleşmediği dikkate alınmalıdır. Buradan hareketle ne yargı kararlarında ne de istihbari raporlarda cebir ve şiddete başvuruğuna ilişkin bir bilgi yer alan "Hizb'ut tahrir" yapılanmasının, eldeki verilerle bir terör örgütü, hatta bir suç örgütü olarak kabul edilmesi hukuken mümkün görünmemektedir. Bu hususta AYM'nin *Yılmaz Çelik* kararında vermiş olduğu ihlal kararını yerinde buluyoruz.

TMK m. 1'de yazılı terör eylemi koşullarına istisna getiren bir diğer madde ise TMK m. 4'tür. Burada yer verilen suçlar, bir terör örgütü faaliyeti çerçevesinde işlenmiş olmaları halinde, TMK m. 1'de yer alan terör amacıyla veya terör yöntemi kullanılmak suretiyle işlenmiş olup olmadıklarına bakılmaksızın terör suçları olarak kabul edileceklerdir. Bu yönüyle söz konusu suçlar, nisbi terör suçları olarak adlandırılmaktadır.

Türk kanun koyucu, TMK ile esasen Türkiye'nin aleyhinde girişilen terör eylemlerini kapsam altına almakta; münhasıran başka devletler ya da yabancı kurumlara karşı gerçekleştirilen terör eylemlerine ilişkin bir düzenlemeye yer vermemektedir. Buna karşın, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler ile karşılaştırmalı hukukta genel olarak böyle bir ayırım yapılmamaktadır. Bu uyumsuzluğu kaldırmak adına, münhasıran yabancı ülkelerin ya da uluslararası örgütlerin aleyhine olmakla birlikte TMK m. 1'de yer alan amaçları edinen tüm örgütlerin terör örgütü sayılmasına ilişkin mevzuatımızda bir değişiklik yapılması gerektiği kanaatindeyiz.

Türk ceza hukukunda terör örgütü tanımı, TMK'nın yedinci maddesinde yapılmıştır. Buna göre, cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasa'da belirtilen Cumhuriyet'in niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devlet'in ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devleti'nin ve Cumhuriyet'in varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devlet'in iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla her türlü suç teşkil eden eylemleri işlemek üzere kurulmuş örgüt, terör örgütüdür. Öte yandan silah, terör eylemlerinin bir koşulu olmadığı gibi terör örgütünün de bir unsuru değildir. Nitekim Yüksek Mahkeme'nin silahlı veya silahsız terör örgütü şeklinde bir ayırma gitmesi de böyle bir kabulün sonucudur.

Terör örgütü ile suç örgütü ayırımındaki belirleyici unsurlar; yöntem ve amaçtır. Terör örgütü ancak TMK m. 1'de belirtilen yöntem ve amaçlarla kurulabilirken suç örgütü için bu yönde bir sınırlama yoktur. Ancak TMK m. 3'ten hareketle koşulları ortaya konan terör örgütü için söz konusu yöntem ve amaçların aranmadığı unutulmamalıdır. Öte yandan silah, bu iki örgüt için ayırıcı bir unsur olmamakla birlikte suç örgütünün silahlı olması nitelikli hal olarak düzenlenmişken benzer bir düzenleme terör örgütü için yapılmamıştır.

Silah, TMK m. 314'te düzenlenen silahlı örgütün maddi bir unsuru iken terör örgütü için silah, zorunlu bir unsur değildir. 5532 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikler, bu yönüyle iki örgüt arasındaki ayrımı kaldırmamıştır. Yukarıda ifade ettiğimiz üzere; aslında silahlı örgüt, amaç ve yöntem bakımından terör örgütünün unsurlarını karşılamaktadır. Bu nedenle silahlı örgütü, terör örgütünün özel bir hali olarak değerlendirmek yanlış olmayacaktır. Zira hem amaç bakımından sadece belli suçlara özgülenmesi hem de cebir ve şiddet unsuru bakımından sadece silah ile sınırlı bir yöntem tercih etmesi hasebiyle, silahlı örgüt terör örgütünün özel bir halidir. Zira TMK m. 3'te mutlak terör suçları arasında, TCK m. 314'e de yer verilmesi, bu değerlendirmelerden bağımsız olarak her silahlı örgüte, aynı zamanda bir terör örgütü niteliğini kazandırmaktadır.

KAYNAKÇA

- Akın**, Engin: Anayasa Mahkemesi - Yargıtay Kararları ve Uluslararası Hukuk Metinleri Çerçevesinde Terör ve Terörün Finansmanı Suçu, Adalet Yay., Ankara, 2009.
- Alkan**, Necati: Gençlik ve Terörizm, TEMÜH Daire Başkanlığı Yay. No:9, Ankara.
- Aydın**, Devrim: “Terör Eylemlerinin Siyasal Suç Açısından Değerlendirilmesi”, Uluslararası Hukuk ve Politika, C. 2, No. 7, (1-20).
- Baltacı**, Vahit: Yeni TCK ve CMK’da Terör Suçları ve Yargılaması, Seçkin Yay., Ankara, 2007.
- Bayraktar**, Köksal: Siyasal Suç, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1982.
- Bekar**, Elif: Objektif Cezalandırılabilme Koşulları ve Bu Koşullar Bağlamında Türk Ceza Kanunu’nda Yer Alan Suçlar, On İki Levha Yay., 2017.
- Beydoun**, Khaled A.: “Lone Wolf Terrorism: Types, Stripes, And Double Standards”, Northwestern University Law Review Online, Vol. 112, No. 5, 2018, (1213-1243).
- Bodur**, Nurullah/Özkul, Eshat: Uygulamada Terör Örgütü ve Terör Suçları, 2. Baskı, Ankara, 2017.
- Çağlar**, Bakır: “3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu Üzerine Not”, İstanbul Barosu Derisi, C. 65, Sa. 4-6, 1991, (420-424).
- Dönmezer**, Sulhi: “Milletlerarası Tedhişçilik”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XLIV, Sa. 1-4, (erişim: <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/96139>)
- Dönmezer**, Sulhi: Kriminoloji, İstanbul, 1989.
- Ergül**, Ergin: “Avrupa Konseyi Çerçevesinde Terörle Hukuki ve Kurumsal Mücadele”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XVIII, Sa. 3-4, 2014, (737-770).
- Ersan**, Aykut: “Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu” İÜHFM, C. LXXI, Sa. 1, 2013.
- Hafizoğulları**, Zeki/Kurşun, Günal: “Türk Ceza Hukukunda Örgütlü Suçluluk”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sa. 71, 2007.
- Hamm**, Mark/Spaaj, Ramon: Lone Wolf Terrorism in America: Using Knowledge of Radicalization Pathways to Forge Prevention Strategies, 2014.
- Karacan**, İsmet: “Terörizm Yapısı”, in: Uluslararası Terörizm ve Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1984.
- Koca**, Mahmut/Üzülmez, İlhan: Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara, 2017.

- Özcan**, Numan: “Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu”, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 8, Sa. 2, Aralık 2013.
- Özgenç**, İzzet: Terörle Mücadele Kanunu, Seçkin Yay., Ankara, 2006.
- Özgenç**, İzzet: Suç Örgütü, Seçkin Yay., Ankara, 2018.
- Özgenç**, İzzet: Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 13. Bası, Seçkin Yay., Ankara 2017.
- Sonay Evik**, Vesile: “Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu”, Prof. Dr. Nur Centel’e Armağan, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 19, Sa. 2, 2013.
- Sonay Evik**, Vesile: “Cürüm İşlemek İçin Örgütlenme”, Prof. Dr. Çetin Özek’e Armağan, İstanbul, 2004.
- Sonay Evik**, Vesile: Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu, Beta Yay., İstanbul, 2004.
- Şen**, Ersan/Eryıldız, H. Sefa: Suç Örgütü, Seçkin Yay., Ankara, 2018.
- Tangör**, Burak/Sayın, Sevinç: “Avrupa Birliği’nin Terörizmle Mücadele Stratejisi: Yeni Bir Bütünleşme Alanı mı?”, Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, C. 11, Sa. 1, 2012, (85-118).
- Taştan**, Mehmet: Açıklamalı - İhtihatlı Terörle Mücadele Kanunu, Ankara, Adalet Yay., 2009.
- Tezcan**, Durmuş/Erdem, Mustafa Ruhan/Önok, R. Murat: Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, Seçkin Yay., Ankara, 2017.
- Tozman**, Önder: Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu, 2. Baskı, Adalet Yay., Ankara, 2017.
- Turabi**, Selami: Terör Örgütleri ve Terör Suçları, Yazarın Kendi Yayını, Ankara, 2018.
- Turan**, Ubeydullah: “Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu”, Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 4, Sa. 1, Temmuz 2016.
- Turinay**, Faruk Yasin: “Ceza Hukukunda Terör Örgütü Kavramı”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, C. 27, Sa. 116, Ocak 2015.
- Turinay**, Faruk Yasin: Türk Ceza Hukukunda Terör Amaçlı Örgütlenme Suçu, Seçkin Yay., Ankara, 2018.
- Türk**, Hikmet Sami: Terörizmle Mücadelenin Hukuki Boyutları, Yetkin Yay., Ankara, 2012.
- Türkiye Barolar Birliği, Türkiye ve Terörizm, 2006 (erişim: <http://tbbyayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/turkiye-ve-terorizm.pdf>, erişim tarihi: 12.12.2018).
- Uyar**, Tulga: Terörle Mali ve Hukuki Mücadele, Adalet Yay., Ankara, 2008.
- Worth**, Katie, Lone Wolf Attacks Are Becoming More Common - And More Deadly, 14.07.2016 (erişim: <https://www.pbs.org/wgbh/frontline/article/lone-wolf-attacks-are-becoming-more-common-and-more-deadly/>, erişim tarihi: 14.12.2018).

- Yaşar**, Kenan Evren: “Güncel Değişikliklerle Fransız Ceza Hukukunda Örgüt Kavramı ve Örgütlenme Suçları”, *Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi*, C. 3, Sa. 1, 2015, (191-237).
- Yaşar**, Osman/**Gökcan**, Hasan Tahsin/**Artuç**, Mustafa: *Yorumlu - Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 2. Baskı, C. 6, Adalet Yay., Ankara, 2014.
- Yayla**, Atilla: “Terörizm: Kavramsal Bir Çerçeve”, *Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, C. XLV, Sa. 1-4.
- Yenidünya**, Ahmet Caner/**İçer**, Zafer: “Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Prof. Dr. Nur Centel’e Armağan, C. 19, Sa. 2, 2013.

İNTERNET KAYNAKLARI

- Avrupa Konseyi’nin 1426 (1999) sayılı Tavsiye Kararı (erişim: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=16752&lang=en>, erişim tarihi: 14.12.2018)
- Cambridge Dictionary, <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/terror>, erişim tarihi: 03.11.2018.
- Hizb-ut Tahrir, İkinci “Mutemet” Baskı, 2010, s. 21, 22 (erişim: http://hizb-turkiye.com/pdf/HT_Tarif_Mtmt_2010.pdf, erişim tarihi: 15.11.2018).
- Hizb-ut Tahrir, İkinci “Mutemet” Baskı, 2010, s. 28-36; Anayasa Mukaddimesi veya Esbab-ı Mucibesi, İkinci “Mutemet” Baskı, 2009 (erişim: <http://hizb-turkiye.com/pdf/YAY-LpRg0A.pdf>, erişim tarihi: 15.11.2018).
- http://www.masak.gov.tr/media/portals/masak2/files/mevzuat/terorun_finansmani/uluslararasi_mevzuat/BirlesmisMilletler/BM_1373_Karar.htm, erişim tarihi: 06.11.2018).
- <https://www.euronews.com/2015/01/13/french-anti-terror-laws-toughened-14-times-since-1986>, erişim tarihi: 29.11.2018).
- Immigration and Nationality Act of 1965 (erişim: <http://www.refworld.org/pdfid/3df4be4fe.pdf>, erişim tarihi: 04.12.2018).
- Official Journal of the European Communities, L 164 (erişim: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:L:2002:164:FULL&from=EN>)
- Online Etymology Dictionary, https://www.etymonline.com/word/terror#etymonline_v_10670, erişim tarihi: 03.11.2018.
- Oxford Dictionary, <https://en.oxforddictionaries.com/definition/terrorism>, erişim tarihi: 03.11.2018.
- www.anayasa.gov.tr
- www.kazanci.com

